

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

**ROLE ŠKOLNÍHO SPECIÁLNÍHO PEDAGOGA NA VYBRANÝCH
ZŠ V PLZEŇSKÉM KRAJI**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Monika Nocarová

Učitelství pro základní školy, obor Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vedoucí práce: PhDr. Josef Slowík, Ph.D.

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 31. března 2018

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce, PhDr. Josefu Slowíkovi, Ph.D., za ochotu a odborné vedení při zpracování této práce. Dále bych chtěla poděkovat školním speciálním pedagogům za poskytnutí potřebných informací a věnovaný čas.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	7
ÚVOD.....	8
1 VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI V BĚŽNÝCH ŠKOLÁCH.....	9
1.1 SPECIÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY (SVP).....	10
1.2 PODPŮRNÁ OPATŘENÍ.....	11
2 ŠKOLNÍ PORADENSKÝ SYSTÉM.....	14
2.1 ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ.....	15
2.1.1 Pedagogicko-psychologická poradna.....	15
2.1.1.1 Činnosti pedagogicko-psychologických poraden.....	16
2.1.2 Speciálně pedagogická centra.....	16
2.1.2.1 Činnosti speciálně pedagogických center.....	17
2.1.2.2 Typy SPC dle zaměření.....	18
2.2 ŠKOLNÍ PORADENSKÁ PRACOVÍŠTĚ.....	18
2.2.1 Modely poradenských služeb v našich školách.....	19
2.2.2 Pracovníci školního poradenského pracoviště.....	19
3 ŠKOLNÍ SPECIÁLNÍ PEDAGOG.....	21
3.1 OSOBNOST ŠKOLNÍHO SPECIÁLNÍHO PEDAGOGA.....	21
3.2 PROFESNÍ VÝVOJ ŠKOLNÍHO SPECIÁLNÍHO PEDAGOGA.....	22
3.2.1 Další vzdělávání a podpora školních speciálních pedagogů.....	23
3.3 ÚKOLY SPECIÁLNÍHO ŠKOLNÍHO PEDAGOGA V RÁMCI PORADENSKÝCH ČINNOSTÍ ŠKOLY.....	23
3.4 ZPŮSOBY INTERVENCE ŠKOLNÍHO SPECIÁLNÍHO PEDAGOGA.....	26
3.5 PŘÍNOS ŠKOLNÍHO SPECIÁLNÍHO PEDAGOGA PRO ŠKOLU.....	27
3.5.1 Spolupráce se zákonnými zástupci.....	28
3.5.2 Školní speciální pedagog ve vztahové síti mimo školu.....	29
3.5.3 Spolupráce školního speciálního pedagoga se ŠPZ.....	31
3.5.4 Spolupráce školního speciálního pedagoga se střediskem výchovné péče.....	32
3.5.5 Spolupráce školního speciálního pedagoga na úrovni místní a státní správy... ..	32
3.5.6 Spolupráce školního speciálního pedagoga se zdravotnickými institucemi.....	33
3.5.7 Spolupráce školního speciálního pedagoga s neziskovými organizacemi.....	33
3.6 LEGISLATIVA VYMEZUJÍCÍ ČINNOSTI ŠKOLNÍHO SPECIÁLNÍHO PEDAGOGA.....	34
3.7 DOKUMENTACE SOUVISEJÍCÍ S PRACÍ ŠKOLNÍHO SPECIÁLNÍHO PEDAGOGA.....	35
4 VÝZKUMNÁ ČÁST.....	36
4.1 CÍL VÝZKUMU.....	36
4.2 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	36
4.2.1 Analýza dokumentů.....	36
4.2.2 Rozhovor.....	37
4.3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	37
5 ANALÝZA EVALUAČNÍCH FORMULÁŘŮ.....	38
5.1 ZŠ A.....	39
5.2 ZŠ B.....	42
5.3 ZŠ C.....	47
5.4 ZŠ D.....	51
5.5 ZŠ E.....	60
5.6 CELKOVÉ HODNOCENÍ.....	63
5.6.1 Doplnění evaluačních formulářů.....	65
6 ROZHOVORY.....	66
6.1 ROZHOVOR SE ŠSP.....	66
6.2 ROZHOVOR S KOORDINÁTORY INKLUZE.....	73

6.3 SROVNÁNÍ NÁPLNĚ PRÁCE SE SKUTEČNĚ ODVEDENOU PRACÍ ŠSP	74
7 SHRNU TÍ VÝZKUMU	76
ZÁVĚR	78
RESUMÉ	79
SEZNAM LITERATURY	80
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	83
PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK

AP	asistent pedagoga
IVP	individuální vzdělávací plán
IVÝP	individuální výchovný plán
KI	koordinátor inkluze
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
PLPP	plán pedagogické podpory
PO	podpůrná opatření
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
RVP	rámcový vzdělávací program
SPC	speciálně pedagogické centrum
SPU	specifické poruchy učení
SVP	speciální vzdělávací potřeby
ŠPP	školské poradenské pracoviště
ŠPZ	školské poradenské zařízení
ŠSP	školní speciální pedagog
TU	třídní učitel

ÚVOD

Diplomová práce se zabývá rolí školního speciálního pedagoga na základní škole. V současné době je téma inkluze velmi aktuální a s tím souvisí i zavádění pozice školního speciálního pedagoga, který vykonává různé činnosti ve prospěch žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

V teoretické části jsem se zaměřila nejprve na vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a využití podpůrných opatření. Další kapitola shrnuje informace o školním poradenském systému. Jsou zde popsány činnosti školských poradenských zařízení a školních poradenských pracovišť. Největší část je věnována hlavnímu tématu, tedy informacím o školním speciálním pedagogovi. V této kapitole jsem se kromě osobnosti a potřebného vzdělání zaměřila především na činnosti školního speciálního pedagoga a jeho přínos pro školu v rámci spolupráce s jednotlivými subjekty. V této kapitole je zmíněna i legislativa a dokumentace, která s touto pozicí souvisí.

Výzkumná část je zaměřena na práci školních speciálních pedagogů na vybraných základních školách v Plzeňském kraji. Obsahuje rozbor evaluačních formulářů, který ukazuje, s kým školní speciální pedagogové nejčastěji spolupracují, oblasti podpory, které poskytují a hodnocení poskytované podpory. Dále byly provedeny rozhovory se školními speciálními pedagogy ohledně jejich činností, které pak byly porovnávány s jejich náplní práce.

1 VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI V BĚŽNÝCH ŠKOLÁCH

Pojmy inkluze a integrace jsou v současné době často spojovány se vzděláváním žáků se speciálními potřebami. Slovo *integrace* můžeme chápat jako určité spojování lidí s postižením, kteří vytvářejí určitý celek. V rámci integrace hovoříme o procesu, při kterém dochází ke spolužití postižených a nepostižených osob při akceptovatelně nízké míře konfliktnosti ve skupině. V současné době je integrace „širokým mezinárodním hnutím za prosazování práva člověka na rovnocennou a rovnoprávnou účast na společné, nevylučující a nevydělující kultuře“ (Hájková, Strnadová, 2010, s. 12). Právě při integraci je vyžadováno mnohem větší přizpůsobení dítěte ke škole a škola se zaměřuje na vzdělávání jedince s postižením, nikoliv celé skupiny (Slowík, 2007).

Přestože slovo integrace zůstává stále nadřazeným pojmem i v mezinárodní terminologii, do popředí se stále více dostává pojem inkluze (Lechta, 2010).

Inkluzi můžeme označit za nikdy nekončící proces, ve kterém důležitou roli hraje postoj vycházející z názoru, že všichni lidé jsou si rovni. Základní myšlenkou inkluze je tvrzení: „Být odlišný je normální.“ (Slowík, 2017). Samotný pojem „inkluze“ vychází z latinského slova „*inclusio*“, což znamená přijetí, zároveň je toto označení v latině synonymem i pro akceptaci, jež s inkluzí taktéž souvisí (Lechta, 2016).

Inkluzivní vzdělávání je proces, ve kterém se lidé s postižením mohou v plné míře zúčastňovat všech aktivit stejně tak jako lidé bez postižení, a pokud je to možné, nejsou k tomu využívány žádné speciální prostředky a postupy. Při inkluzi se škola snaží přizpůsobit prostředí žáků a na rozdíl od integrace se zaměřuje na potřeby všech vzdělávaných. Ve vyučování se využívají především běžné vzdělávací prostředky a metody. Tento přístup je výhodný i pro žáky bez postižení, jelikož se učí žít s jedinci s postižením, přijmout je mezi sebe a vytvářet si k nim pozitivní vztahy (Slowík, 2007). Inkluze je zaměřena především na akceptování různorodosti, ať už se jedná o pohlaví, náboženství, sociální pozadí nebo právě postižení. Lze říci, že žáci se v rámci inkluzivního vzdělávání nedělí na skupiny (tj. ti, kteří mají speciální potřeby, a ti, kteří je nemají), ale jsou jedinou různorodou skupinou s rozličnými individuálními potřebami (Lechta, 2010).

Při vyučování je žákům se speciálními potřebami, kteří jsou vzděláváni v běžných školách společně s ostatními vrstevníky, poskytována podpora a vedení, které

zajišťuje jejich podílení na společném vzdělávání a zároveň se snaží respektovat jejich individuální potřeby a rozvíjet jejich silné stránky.

V rámci inkluzivního vzdělávání je nejvhodnější užívat metodu kooperativního učení, ve kterém se formují především sociální dovednosti žáků (Hájková, Strnadová, 2010).

Na úspěšnosti integrace ve vzdělávání se může podílet hned několik faktorů. Záleží na prostředí školy, postojích a kompetencích učitelů ke vzdělávání, na přijetí dítěte ze strany spolužáků, učitelů, míra a kvalita speciální podpory a v neposlední řadě také spolupráce se školskými poradenskými zařízeními.

1.1 Speciální vzdělávací potřeby (SVP)

Každý člověk má právo na vzdělávání, avšak někteří lidé nejsou schopni uplatňovat bez obtíží potřeby, které s procesem vzdělávání souvisejí. V současné době se objevuje čím dál tím více případů, kdy jedinci trpí nějakou poruchou či postižením. Řada školských systémů se proto snaží respektovat každého jedince vzhledem k jeho jedinečnosti a z hlediska vzdělávání jsou bráni jako lidé se speciálními vzdělávacími potřebami (Knotová a kol., 2014).

Žákem se SVP se rozumí osoba, která ke svému vzdělávání potřebuje poskytnout podpůrná opatření, tj. nezbytné úpravy ve vzdělávání odpovídající jeho zdravotnímu stavu. Tito žáci mají právo na bezplatné poskytování PO.

Nově od roku 2015 již nejsou kategorizováni žáci do skupin podle sociálního či zdravotního postižení/znevýhodnění, ale jsou posuzovány individuálně podle jeho hloubky (Lechta, 2016).

Od roku 1989 se žáci se SVP mohou vzdělávat ve školách a školských zařízeních hlavního vzdělávacího proudu. S písemným doporučením od školského poradenského pracoviště může ředitel školy žákovi se SVP či mimořádně nadanému, povolit individuální vzdělávací plán (Bartoňová a kol., 2013). Těmto jedincům je pak věnována zvýšená péče.

Právě vyhledávání žáků s rizikem vzniku SVP je jedním z úkolů školního speciálního pedagoga, který SVP diagnostikuje a zařadí žáky do speciálně pedagogické péče.

1.2 Podpůrná opatření

Díky tomu, že se v inkluzivní škole učí integrovaní žáci společně s intaktními spolužáky, je potřeba, aby vyučování bylo nastavené tak, aby vyhovovalo různým sociálním, emocionálním a kognitivním schopnostem, potřebám a možnostem žáků (Bartoňová, Vítková, 2016).

Pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami se užívají podpůrná opatření. Tato opatření se užívají u žáků se zdravotním či sociálním znevýhodněním i u žáků nadaných. Podpůrná opatření se dle svého rozsahu člení do pěti stupňů. Toto členění je podle organizační, pedagogické a finanční náročnosti. Stupně podpůrných opatření lze slučovat či kombinovat. Můžeme říci, že se jedná o různé metody, formy a prostředky vyučování, speciální učebnice, kompenzační pomůcky, asistenty pedagoga, poskytování pedagogicko-psychologických služeb či organizaci vyučování (Michalík a kol., 2015).

Stupně podpůrných opatření

1. stupeň PO

Podpůrná opatření prvního stupně může škola uplatňovat i bez doporučení školského poradenského zařízení. Jedná se například o doučování zabezpečené školou nebo tím, že učitel modifikuje výukové formy a metody práce [1]. Pokud žákovi nepostačují podpůrná opatření 1. stupně, doporučí mu škola využít poradenské služby k posouzení jeho speciálních vzdělávacích potřeb. Podpůrná opatření tohoto stupně nemají normovanou finanční náročnost (zákon č. 561/2004 Sb., § 16).

2. stupeň PO

Tato opatření vycházejí z doporučení školského poradenského zařízení a škole v tomto případě náleží navýšení finančních prostředků ze státního rozpočtu, které odpovídají potřebám těchto žáků. Při tomto stupni podpory je možné vzdělávání s podporou plánu pedagogické podpory, popřípadě využít i individuální plán podpory. Jedná se například o úpravu organizace výuky (zasedací pořádek, délka vyučovací jednotky, doba přímé práce vzhledem k postižení či odlišné časové limity pro plnění zadané práce). Jsou využívány také speciálně pedagogické metody a formy práce, které pedagog realizuje při běžné výuce. V případě, že tomu tak doporučí ŠPZ, je žák vzdělávám s podporou speciálně didaktických pomůcek (např. zvětšené či

zjednodušené materiály, nástavce na psací potřeby, psaní na PC apod.). Je zde možnost využít také sdíleného asistenta, a to za předpokladu, že je ve třídě 5 a více žáků s tímto stupněm podpory (Michalík a kol., 2015).

3. stupeň PO

Při tomto stupni podpory jsou žáci vzděláváni zpravidla dle IVP, popřípadě podle upraveného RVP. V tomto případě musí učitel hlouběji zasáhnout do organizace vyučování, využívat speciální formy, metody a postupy a taktéž brát ohledy na hodnocení výsledků vzdělávání. Využívány jsou zde, kromě běžných materiálů, i speciální učebnice a didaktické, kompenzační či rehabilitační pomůcky. V některých předmětech může být vzhledem k postižení využit i asistent pedagoga či sdílený asistent. Dle rozhodnutí ŠPZ může dojít ke snížení počtu žáků ve třídě či ve vybraných předmětech. I při tomto stupni PO náleží škole navýšení finančních prostředků ze státního rozpočtu, které odpovídají potřebám jedince (Michalík a kol., 2015).

4. stupeň PO

Opatření 4. stupně se realizují na základě doporučení ŠPZ, kdy pracovník v závěru doporučení identifikuje potřebu podpurných opatření tohoto stupně. Pokud je žák vzdělávaný formou individuální integrace, je vzděláván vždy s podporou IVP, pokud je vzdělávaný formou skupinové integrace nebo ve škole zřízené pro žáky se SVP, je vzděláván dle upraveného ŠVP. Častější je zde odborná speciálně pedagogická intervence. Nutností je využití speciálních učebnic, didaktických pomůcek a finančně náročnějších kompenzačních pomůcek. V mnohých případech je nutné zajistit úpravu pracovního prostředí ve třídě a na předměty speciálně pedagogické péče zajistit pedagoga s příslušnou kvalifikací. K podpoře komunikace ve výuce může být u jedinců potřeba využít náhradní formy komunikace s podporou různých pomůcek (PC, speciální klávesnice apod.). Častá je také pomoc dalšího pedagogického pracovníka, např. asistenta pedagoga, který se podílí na práci se žákem. Navýšení finančních prostředků ze státního rozpočtu, které škole, vzdělávající takového žáka, náleží, umožňuje vzdělávání skupiny žáků se SVP v počtu 6 – 8 (Michalík a kol., 2015).

5. stupeň PO

Podpůrná opatření 5. stupně vyžadují nejvyšší míru přizpůsobení obsahu, forem i metod vyučování. Vycházejí vždy z doporučení ŠPZ a zahrnují i podpůrná opatření 1. – 4. stupně. Škole zároveň náleží navýšení finančních prostředků ze státního rozpočtu odpovídající potřebám těchto žáků, které umožňují individuální vzdělávání žáka rozsahu 6 – 8 hodin týdně nebo skupiny žáků se SVP v počtu až 6 žáků. U žáků s mentálním postižením se vyučuje podle IVP dle RVP ZŠS, je nutné používat speciální pomůcky, učebnice, didaktické a kompenzační pomůcky. S ohledem na zdravotní stav jedince se často využívá i individuální výuka v domácím prostředí, zajištěná pedagogem či pracovníkem SPC (Michalík a kol., 2015).

2 ŠKOLNÍ PORADENSKÝ SYSTÉM

Během vzdělávání žáků může dojít k situacím, kdy je nezbytná odborná psychologická a speciálně-pedagogická pomoc. Problémy mohou být jak výchovné, výukové nebo související s vývojem žáka, proto je na místě přizvat pomoc odborníka (Mertin, 2013). Může docházet ke spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dětí a orgány péče o mládež a rodinu, zdravotnickými zařízeními, popřípadě s dalšími institucemi (Knotová a kol., 2014). Dříve vybudovaný systém pedagogicko-psychologického poradenství zajišťoval podporu odborníků působících převážně mimo školu. V současné době většina aktivit probíhá přímo v prostředí školy a jsou ve prospěch žáků, jejich rodičů i učitelů (Kucharská a kol., 2013).

Podle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, zajišťuje škola poradenské služby v rozsahu odpovídajícím vzdělávacím potřebám žáků, které se zaměřují především na odbornou pomoc při integraci a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (Šauerová, 2012).

Soudobý poradenský systém je formován třemi liniemi poradenských pracovišť zajišťujících odbornou pomoc dětem, žákům a studentům v případě, že se objeví vývojové, výukové či výchovné obtíže (Kucharská a kol., 2013).

1. Hovoříme-li o poradenském pracovišti na úrovni školy, jedná se o tzv. *školní poradenské pracoviště*. Zde se odborníci zabývají školní neúspěšností žáků, poruchami chování, integrací žáků se zdravotním postižením nebo znevýhodněním. Smyslem poradenských služeb v prostředí školy je včasná a neodkladná pomoc těm, kteří ji potřebují a předcházet vzniku dalších závažnějších obtíží (Kucharská a kol., 2013).
2. Mimo školu, avšak v oboru školství, hovoříme o *školských poradenských zařízeních*, kam řadíme *pedagogicko-psychologické poradny* a *speciálně pedagogická centra*. Tato zařízení klienti vyhledávají v případě potřeby diagnostických služeb, konzultací, kariérního poradenství či při spolupráci při vytváření IVP (Slowík, 2016).
3. Posledním typem jsou *střediska výchovné péče*. Dříve byla tato střediska samostatnými institucemi, dnes spadají pod diagnostické ústavy. Činnost těchto středisek je upravena zákonem č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní

výchovy. Služby těchto středisek se orientují převážně na prevenci a terapii sociálně patologických jevů u dětí. Mimo to poskytují i poradenskou, ambulantní a internátní výchovnou péči (Ludvíková, 2003).

2.1 Školská poradenská zařízení

Mezi školská poradenská zařízení řadíme *pedagogicko-psychologické poradny* a *speciálně pedagogická centra*. Mimo školní zařízení poskytující poradenské služby ve školství mohou také spolupracovat se středisky výchovné péče, policií, případně lékaři, terapeuti, psychology, ale i s neziskovými organizacemi nebo krizovými centry (Knotová a kol., 2014).

2.1.1 Pedagogicko-psychologická poradna

Pedagogicko-psychologické poradny (PPP) jsou školská poradenská zařízení, poskytující služby pedagogicko-psychologické a také speciálně pedagogické poradenství při výchově a vzdělávání žáků (Mertin a kol., 2013).

PPP jsou zřizovány podle *zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě školství*, poskytují služby na základě *školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb.)*, *vyhlášky č. 116/2011 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (novela vyhlášky č. 72/2005 Sb.)*, řídí se *vyhláškou č. 270/2017 Sb. (novela vyhlášky č. 27/2016 Sb.)*, *o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*.

Služeb PPP mohou využívat děti ve věku od tří let, kdy vstupují do mateřské školy, až do ukončení středního, popřípadě vyššího odborného vzdělávání (Mertin a kol., 2013). Dále poskytují služby rodičům, pedagogům i školám. Kontaktovat PPP mohou rodiče dětí, popřípadě školy po dohodě s rodiči dítěte (Knotová a kol., 2014). Veškeré zprávy z PPP dostávají do rukou rodiče či zákonní zástupci dítěte, kteří se mohou sami rozhodnout, zda dokumenty předají do školy. Výchovný poradce může tyto zprávy získat pouze se souhlasem rodičů či zákonných zástupců dítěte. Služby poraden mohou být prováděny skupinově či individuálně a realizují se ambulantně (Mertin a kol., 2013). Pracovníky PPP jsou především psychologové, speciální pedagogové i sociální pracovníci. Realizace činností může probíhat v prostorách poradny nebo částečně přímo ve školách a školských zařízeních (Knotová a kol., 2014).

2.1.1.1 Činnosti pedagogicko-psychologických poraden

Mezi standardní činnosti PPP patří zejména (Knotová a kol., 2014):

- provedení psychologické, speciálně-pedagogické a sociální diagnostiky zaměřené na školní zralost, odhalení příčin poruch učení, chování, problémy ve vývoji osobnosti a provedení komplexní diagnostiky v souvislosti s profesní orientací dítěte;
- provedení poradenské činnosti zaměřené na rozvoj osobnosti, sebepoznávání, na prevenci školní neúspěšnosti, nápravu poruch učení a chování, a na vyjasňování osobních perspektiv dětí a mládeže;
- zpracování posudků a odborných podkladů k rozhodování orgánů státní správy ve školství o zařazování a přeřazování dětí do škol a školských zařízení;
- poskytování konzultací a odborných informací pedagogickým pracovníkům škol a školských zařízení při výchově a vzdělávání dětí, které potřebují zvláštní pozornost;
- spolupráce s institucemi, organizacemi a s orgány státní správy na území své působnosti při prevenci sociálně patologických jevů;
- zajištění poradenských služeb psychologů a speciálních pedagogů pro školy, které nemají tyto služby jinak zajištěny.

2.1.2 Speciálně pedagogická centra

Speciálně pedagogická centra (SPC) jsou školská poradenská zařízení, která zajišťují speciálně pedagogickou, psychologickou a další podpůrnou péči žákům se zdravotním postižením (Mertin a kol., 2013). Centra začala vznikat v devadesátých letech a byla výhradně zaměřena na klienty se zdravotním postižením. Nejčastěji byla zřizována při speciálních školách a mnohdy se specializovala na péči o žáky s jedním typem postižení. V současné době centra umožňují dle potřeby zajistit dostupnost služeb pro žáky s různými typy zdravotního postižení (Šauerová, 2012). SPC dále poskytují odbornou pomoc v procesu integrace, při které spolupracují s rodinou, školou, školským zařízením nebo odborníky (Mertin a kol., 2013).

Činnost SPC upravuje *školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb.)*, *vyhláška č. 116/2011 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (novela vyhlášky č. 72/2005 Sb.)*, dále *vyhláška č. 270/2017 Sb., o vzdělávání dětí, žáků*

a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (novela vyhlášky č. 27/2016 Sb.).

Nejčastěji jsou SPC zřizována při základních školách, vznikat mohou i samostatně a mohou se od sebe lišit svým zaměřením. Činnost je orientována na pomoc žáků v předškolním věku v péči rodičů, na podporu klientů integrovaných do běžných škol a žáků s tělesným či kombinovaným postižením, kteří nemohou do škol docházet, obvykle ve věku tří až devatenácti let (Mertin a kol., 2013).

Své služby SPC vykonává ambulantně, formou návštěv v prostředí, kde klient žije (v rodině, institucionální péči), ve školách či školských zařízeních. V případě, že je učitelům do třídy integrován žák s postižením, poskytují odbornou metodickou pomoc, pomáhají obstarávat speciální pomůcky či přístroje potřebné pro výuku (Knotová a kol., 2014).

Ve SPC působí tým složený ze speciálního pedagoga, psychologa a sociálního pracovníka. Tento tým bývá často doplněn o odborníky či externí spolupracovníky podle druhu postižení, jedná se zejména o logopeda, terapeuta, rehabilitačního pracovníka či etopeda. Externím spolupracovníkem může být pediatr, psychiatr nebo neurolog (Knotová a kol., 2014).

2.1.2.1 Činnosti speciálně pedagogických center

Mezi standardní služby, které SPC poskytují, patří (Knotová a kol., 2014):

- vyhledávání klientů se zdravotním postižením, dle zaměření SPC, ve spádové oblasti dané zřizovatelem;
- provedení diagnostiky speciálně-pedagogické, psychologické a sociální;
- poskytování poradenské, konzultační, terapeutické a metodické činnosti pro klienty, rodiče žáků a pedagogické pracovníky;
- provádí speciálně-pedagogické stimulační a vzdělávací činnosti u integrovaných žáků se zdravotním nebo těžkým a kombinovaným postižením;
- účastní se při přípravě a zpracování individuálních vzdělávacích a stimulačních programů pro integrované žáky;
- zpracování odborných podkladů a posudků pro potřeby správních rozhodnutí a řízení;
- kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením;

- činnosti, týkající se prevence sociálně patologických jevů ohrožující žáky se zdravotním postižením;
- školení a pomoc při úpravě prostředí pro žáky se zdravotním postižením;
- návrh a nabídka speciálních pomůcek.

Kromě těchto činností nabízejí SPC také další služby podle druhu zdravotního postižení. Služby poskytují jak dětem, tak jejich rodičům (zákonným zástupcům), školám a školským zařízením, kde se vzdělávají (Knotová a kol., 2014).

2.1.2.2 Typy SPC dle zaměření

Speciálně-pedagogická centra jsou zaměřena, mimo standardních činností, i na další typy služeb dle druhu zdravotního postižení (Knotová a kol., 2014).

- SPC poskytující služby klientům s vadami řeči;
- SPC poskytující služby klientům se zrakovým postižením;
- SPC poskytující služby klientům se sluchovým postižením;
- SPC poskytující služby klientům s tělesným postižením;
- SPC poskytující služby klientům s mentálním postižením;
- SPC poskytující služby klientům s poruchami autistického spektra;
- SPC poskytující služby klientům hluchoslepým;
- SPC poskytující služby klientům s více vadami.

2.2 Školní poradenská pracoviště

V praxi se také můžeme setkat s pojmem školní poradenské pracoviště, což je název, který se užívá pro označení poradenských služeb poskytovaných ve škole, viz. *vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.*

Školní poradenské pracoviště (ŠPP) se skládá z pracovníků, kteří řeší výukové a výchovné obtíže žáků. Tento tým může být složený z třídních učitelů, výchovného poradce, metodika prevence, popřípadě školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga.

2.2.1 Modely poradenských služeb v našich školách

Školní poradenské pracoviště může být organizované ve dvou modelech dle zapojených odborníků. V obou případech se předpokládá spolupráce v systému školy i mimo ni (Kucharská a kol., 2013):

1. *Model základní* – poradenské služby jsou zde zajišťovány výchovným poradcem a školním metodikem prevence. Tito odborníci jsou učitelé se specializační průpravou (specializačním studiem v akreditovaném vzdělávacím programu MŠMT ČR). Podle potřeby je základní model doplněn o třídního učitele, učitele výchov či metodika pro přípravu školních vzdělávacích programů (Kucharská a kol., 2013).
2. *Model rozšířený* – tento model závisí na možnostech školy, je charakteristický zapojením dalších odborníků – školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga (Kucharská a kol., 2013).

2.2.2 Pracovníci školního poradenského pracoviště

Výchovný poradce

Výchovný poradce zajišťuje kariérové poradenství a pomoc při rozhodování o dalším vzdělávání žáka, poskytuje poradenství zákonným zástupcům ohledně očekávání a předpokladů daných žáků. Podílí se také na přípravě podmínek pro vzdělávání cizinců, kterým taktéž poskytuje kariérové poradenství. V oblasti metodických činností například zprostředkovává nové metody pedagogické diagnostiky a intervence či metodicky pomáhá pedagogickým pracovníkům a předává informace z oblasti kariérového poradenství (Knotová a kol., 2014).

Školní metodik prevence

Metodik prevence se podílí na koordinaci aktivit v oblasti prevence sociálně patologických jevů u žáků. Podílí se na realizaci minimálního preventivního programu školy, koordinuje jeho zavádění a sleduje jeho úspěšnost (Bartoňová, Vítková, 2007). Metodik prevence získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu (Trunda, 2014).

Školní psycholog

Školní psycholog se podílí na vyhledávání žáků s výukovými a výchovnými problémy a zároveň na preventivním působení na tyto jedince, které vede ke vzniku snižování těchto problémů (Ludvíková, 2003). Dále jsou významné oblasti např. krizové intervence, kdy se jedná o odbornou pomoc řešení krizových situací jako je např. úmrtí v rodině, úrazy apod. Školní psycholog dle potřeby pracuje se žáky, učiteli i rodiči a to sice konzultační formou (Kucharská a kol., 2013).

Odbornou kvalifikaci školní psycholog získá vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu psychologie (Trunda, 2014).

Školní speciální pedagog

Školní speciální pedagog se podílí na vyhledávání žáků se SVP. Poskytuje poradenské služby žákům se SVP a jejich rodičům. Poskytuje pomoc pedagogům při tvorbě IVP či PLPP. Dále se na něj pedagogové mohou obracet v souvislosti se speciálními pomůckami, při výběru vhodných metod či forem při práci se žáky se SVP. Spolupracuje s poradenskými zařízeními a dalšími subjekty (neziskové organizace apod.). V mnohých případech také předává pedagogům informace o změnách v legislativě.

3 ŠKOLNÍ SPECIÁLNÍ PEDAGOG

Primárně působil školní speciální pedagog výlučně ve speciálních školách a zdravotnických a speciálních zařízeních. V posledních letech je školní speciální pedagog kromě působení v školských poradenských zařízeních tzv. speciálně pedagogických centrech a pedagogicko-psychologických poradnách, považován také za člena týmu školního poradenského pracoviště (Knotová a kol., 2014).

Charakter činností školního speciálního pedagoga se liší dle školy, na které působí. Některé činnosti jsou vykonávány vždy (tj. odborná pomoc, metodická podpora pracovníků při vytváření IVP), jiné úkoly mohou nastat za předpokladu, že školní speciální pedagog působí na škole speciální, kde se činnosti koncentrují ve prospěch žáků se zdravotním postižením, odlišné pak na škole základní, popř. na SŠ (Kucharská a kol., 2013).

Školní speciální pedagog může v dané škole působit současně jako učitel, pracovat ve školském poradenském zařízení (SPC, PPP) nebo mít ve škole pouze částečný úvazek. Tuto pozici může zároveň vykonávat osoba, která je odborníkem působícím na jiném pracovišti či soukromá osoba. Obecně se doporučuje, aby byl zaměstnanec na této pozici zaměstnán minimálně na 0,5 úvazku a měl tak možnost sžít se školou (Kucharská a kol., 2013).

3.1 Osobnost školního speciálního pedagoga

Důležitým činitelem, který ovlivňuje celkovou úspěšnost, je typ osobnosti jedince vykonávajícího roli školního speciálního pedagoga. Základními předpoklady pro vykonávání této pozice jsou především empatie, schopnost naslouchat, schopnost spolupráce, trpělivost, komunikace a kreativita. Je důležité, aby školní speciální pedagog dokázal vzájemně spolupracovat s ostatními členy, se kterými dojednává společné cíle, jejich průběh plnění a vyhodnocování (Knotová a kol., 2014).

Empatie u školního speciálního pedagoga je důležitá především proto, aby se dokázal vcítit do druhého a nabídl mu vhodnou pomoc. S tím zároveň souvisí i schopnost naslouchat a komunikovat, jelikož velmi často komunikuje se žáky, ostatními pedagogy, rodiči či jinými pracovišti.

Pro tuto profesi je nutná i značná dávka tvořivosti, jelikož je potřeba vynalézt takové řešení, které bude nejen účinné, ale svou kreativitou dokáže přitáhnout i pozornost dítěte (Knotová a kol. 2014).

Školní speciální pedagog sice slouží jako ten, ke kterému si pedagog může přijít pro radu, jak s dítětem pracovat, neznamená to však, že by se sám měl stavět do role nadřazeného experta. Pro ostatní pedagogy je mnohem příjemnější, když ho mohou vnímat jako jednoho z nich.

3.2 Profesní vývoj školního speciálního pedagoga

Profesní vývoj školního speciálního pedagoga závisí na řadě faktorů (tj. typ pregraduálního vzdělávání, na dosavadních zkušenostech, typu osobnosti, na možnosti dalšího vzdělávání a profesního sdílení a na konkrétní škole (Kucharská a kol., 2013).

Poměrně nevýhodné se ukazuje přijmout na místo školního specialisty čerstvého absolventa školy, zvláště v případě, pokud má být na pracovišti sám, bez dalšího speciálního pedagoga či psychologa. Je dobré, aby čerství absolventi nejprve prošli praktickou přípravou v oblasti poradenství, speciálně pedagogické diagnostiky a speciálně pedagogických metod a postupů (Hájková, Šmejkalová, 2003). Určitou roli může hrát i věk čerstvého absolventa, jelikož je někteří pedagogové díky tomu nemusejí zprvu přijmout.

Může nastat i situace, kdy na školu přijde do pozice školního speciálního pedagoga někdo nový či osoba, která na škole působila v jiné roli, nejčastěji učitele. V prvním případě hrají roli důvody, na základě kterých ředitel specialistu přijal. Může se jednat o formální důvod (např. určitá „módnost“ ve zřizování této pozice) či skutečnou potřebu realizace těchto služeb ve škole. Ve druhém případě může dojít ke komplikovanějšímu vymezení rozdílů mezi prací učitele a prací speciálního pedagoga a přijetí změn ze strany učitelů (Kucharská a kol., 2013).

Můžeme konstatovat, že dosavadní profesní zkušenosti je nutno považovat za určitý odrazový můstek pro další profesní vývoj na půdě školy. Profesní vývoj by se měl odehrávat na základě cílů a potřeb konkrétních škol. Při průběžné reflexi se pak speciálnímu pedagogovi začnou otevírat další možné výzvy z hlediska profesního rozvoje, které by měl zvažovat i z hlediska osobní motivace a odborných zájmů (Kucharská a kol., 2013).

3.2.1 Další vzdělávání a podpora školních speciálních pedagogů

Důležitou roli v profesním vývoji hraje i dostupnost profesního sdílení s ostatními kolegy na stejné pozici a možnost dalšího vzdělávání, včetně supervize. Ve většině případů bývá speciální pedagog, jakožto zástupce své profese, na škole sám. Velkou výhodou bývá, když na škole působí i školní psycholog a může tak dojít ke vzájemnému profesnímu sdílení (Kucharská a kol., 2013).

V rámci projektů ESF k podpoře školních poradenských pracovišť lze spatřit význam odborného vzdělávání i metodického vedení. Speciálním školním pedagogům je k dispozici metodik, jehož funkce je převážně podpůrná a zaměřuje se na profesní rozvoj (Kucharská a kol., 2013). Metodikem speciálních pedagogů je odborník z oblasti poradenství, který pracoval nebo pracuje v poradenském systému, povětšinou PPP a SPC. Metodik se pravidelně setkává se školním specialistou na půdě školy nebo na pracovišti metodika. Při těchto společných setkáních jsou řešeny aktuální potřeby školního specialisty a rozvíjeny jeho dovednosti. Vyskytuje se zde také možnost schůzky s týmem vedeným jedním metodikem, při které může dojít ke vzájemnému profesnímu sdílení a inspirování (Kucharská, Mrázková, 2014).

3.3 Úkoly speciálního školního pedagoga v rámci poradenských činností školy

Školní speciální pedagog je členem poradenského pracoviště, je podřízen vedoucímu školního poradenského pracoviště a je jedním z odborníků, kteří zde zajišťují činnosti.

Okruhy práce tohoto specialisty jsou (Knotová a kol., 2014):

- koordinace speciálně pedagogického poradenství;
- pomoc při vytváření IVP pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami;
- poskytnutí poradenské pomoci rodičům žáků nebo jejich zákonným zástupcům;
- poskytnutí metodické pomoci a odborných informací z oblasti speciální pedagogiky pedagogickým pracovníkům;
- speciálně-pedagogické činnosti;
- reedukace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami;

- návrhy a realizace opatření směřujících ke zkvalitnění vzdělávací práce školy v oboru speciální pedagogiky.

Dále pak může zahrnovat následující činnosti (Knotová a kol., 2014):

- aktivní účast při zápisech do prvních ročníků;
- spolupráci s třídním učitelem a výchovným poradcem při tvorbě podpůrného vzdělávacího programu pro školně neúspěšné žáky;
- spolupráci s pracovníky PPP a jiných specializovaných pracovišť;
- administrativu vlastní činnosti (např. evidence konzultací, dokumentace);
- neustálé sebevzdělávání, absolvování vzdělávacích kurzů.

V neposlední řadě pak školní speciální pedagog překládá vedoucímu školního poradenského pracoviště (Knotová a kol., 2014):

- plán práce na nový školní rok;
- návrhy na opatření směřující ke zdokonalení vzdělávací práce školy z oblasti speciální pedagogiky;
- závěrečnou zprávu o činnosti za stanovený školní rok.

Obecně můžeme činnosti školního speciálního pedagoga zahrnout do třech okruhů:

1. *depistážní činnost*
2. *diagnostická a intervenční činnost*
3. *metodická a koordinační činnost*

Depistážní činnosti

Cílem je vyhledat žáky s výukovými problémy a zařadit je do speciálně pedagogické péče.

Diagnostická a intervenční činnost

Školní speciální pedagog diagnostikuje speciální vzdělávací potřeby u žáka, analyzuje získané údaje, které následně vyhodnocuje, vytyčí hlavní problémy daného žáka a stanoví individuální plán podpory v rámci školy i mimo ni.

Realizace intervenčních činností (Michalík a kol., 2015):

- provádění nebo zajištění krátkodobé i dlouhodobé individuální práce se žákem;
- provádění nebo zajištění speciálně-pedagogické vzdělávací činnosti, činností reedukačních, kompenzačních, stimulačních se skupinou žáků;
- účast na vytvoření individuálního vzdělávacího plánu;
- průběžné vyhodnocování účinnosti navržených opatření, jejich návrhy na změny a následné realizace změn;
- úpravy školního prostředí, zajištění potřebných speciálních pomůcek a materiálů;
- zabezpečení průběžné komunikace a kontaktů s rodinou žáka;
- speciálně-pedagogické poradenské intervence a služby pro žáky, rodiče a pedagogy školy;
- účast na kariérovém poradenství – volba vzdělávací cesty žáka;
- konzultace s pracovníky specializovaných poradenských, popřípadě dalších pracovišť.

Školní speciální pedagog realizuje ty diagnostické činnosti, ke kterým získal kompetence absolvováním svého studia. Nejčastěji používanými diagnostickými metodami jsou například diagnostika školní zralosti, diagnostika dílčích funkcí (např. lateralita, hrubá a jemná motorika, poruchy čtení a psaní, vývoj zrakového vnímání), skupinová diagnostika (sociální klima třídy) či didaktické testy na zkoušku čtení (oblast řeči), diagnostiku SPU nebo vyšetření matematických schopností (Vítková, 1998).

Metodické a koordinační činnosti

Do těchto činností patří především příprava a následná úprava podmínek pro integraci daných žáků, spolupráce se školskými poradenskými zařízeními a dalšími institucemi, účast na tvorbě individuálních vzdělávacích plánů a programů školy. Neméně důležité jsou i metodické činnosti pro pedagogy školy, kterým ŠSP dává zásobu metod a forem práce pro žáky se SVP, dále může poskytovat i speciální a didaktické materiály. V neposlední řadě pak ŠSP koordinuje a metodicky vede pedagogické asistenty ve škole (Michalík a kol., 2015).

3.4 Způsoby intervence školního speciálního pedagoga

Nejpoužívanější formou práce školního speciálního pedagoga bývá individuální či skupinová péče. Důležitou roli hraje věk žáků, zaměření intervence a účel samotné aktivity. Rozhodovat se můžeme na základě toho, jaká rizika či přínosy bude mít forma práce pro samotného žáka nebo z hlediska časových a personálních možností (Kucharská, Mrázková, 2014).

Individuální formy

Školní speciální pedagog volí individuální formu práce právě tehdy, když potřebuje do hloubky provádět diagnosticko-reedukační činnost a následně realizovat odpovídající reedukační, kompenzační, stimulační či jinak terapeutickou podporu. Individuální formy jsou vhodné volit v počátcích při práci s žákem, abychom zmapovali jeho potřeby (Kucharská a kol., 2013).

V mnoha případech jsou individuální hodiny realizované tzv. nultou hodinu ještě před samotným vyučováním. V důsledku brzké ranní hodiny však většina žáků může reagovat nízkou pozorností. Další možností jsou činnosti během samotného vyučování. Je třeba, aby žák nebyl „vytahován“ z předmětů, ve kterých zažívá úspěch, jsou pro něj odreačováním a baví ho. Optimální variantou se tedy nabízí například hodiny čtení, během kterých se může čas efektivněji využít pro více činností zaměřených na jeho problém. Práce se žákem lze realizovat i v odpoledních hodinách, kde je třeba zvolit vhodnou motivaci k tomu, aby žáci měli zájem přijít a především dát pozor na časové prostoje mezi vyučováním (Kucharská a kol., 2013).

Skupinové formy

Velkým rizikem těchto forem, které jsou v našem školství nejčastěji využívány, je hlavně tendence přeplňování. Tyto skupiny jsou naplňovány velkým množstvím žáků, kteří mají různé problémy, a může dojít k tomu, že neprocvičují to, co by měli. Aby mohla být tato forma účinná, je nutné splnit některé z podmínek. Jedná se o počet žáků, kvalifikaci pedagogů či materiální podmínky školy. Skupinovou formu lze realizovat mimo vyučování i v rámci vyučování. Často je pro žáky s SPU vyčleněna část hodinové dotace českého jazyka a odcházejí na hodiny mimo třídu, kde s nimi pedagog pracuje. V rámci těchto hodin se zaměřují na problémové učivo, využívají

počítačové programy, speciální materiály, různé pomůcky apod. (Knotová a kol., 2014).

Zapojení rodiny

Zapojení nejen žáka, ale i rodiny se jeví jako velmi efektivní forma práce. Školní speciální pedagog by měl vyhradit pravidelné konzultační hodiny, které mohou rodiče žáků využít a přijít v případě problému včas, aby se mohl řešit ihned v jeho začátcích. Vhodné je uspořádat společné setkávání rodičů a dětí, kdy dítě vidí podporu jak ze strany školy, tak rodiče (Hájková, Šmejkalová, 2003). Rodičům může toto setkání pomoci v následné samostatné práci se žákem doma.

3.5 Přínos školního speciálního pedagoga pro školu

Role školního speciálního pedagoga může být pro školu přínosem hned z několika důvodů. Jelikož je ŠSP odborně znalý ve speciální pedagogice, může být velmi důležitou osobou pro vytváření koncepcí školy. V současné době se snaží školy vyhledávat vzdělávací potíže u žáků, pracovat s nimi a pokud možno jim předcházet. Školní speciální pedagog se na tomto podílí – navrhuje, jak s těmito žáky pracovat, pomáhá nalézt vhodné partnery (neziskové organizace, apod.), je konzultantem ohledně průběhu vzdělávání žáků se SVP. Velmi často se také účastní či vytváří postupy zápisů do prvních ročníků cíleně na žáky s rizikem výukového selhávání. V mnoha případech spolupracuje ŠSP se zřizovatelem školy a pomáhá vedení naplňovat veškeré požadavky, aby škola získala navýšené finanční prostředky na žáka. Důležitou součástí jeho práce je také sledování změn v legislativě řešící vzdělávání žáků se SVP a následné informování ředitele školy (Kucharská a kol., 2013). V mnoha případech dochází k tomu, že školní speciální pedagog „školí“ ohledně změn v legislativě i ostatní pedagogy na škole.

Na pedagogických radách či formou vlastních seminářů může školní speciální pedagog vystupovat v odborné poradenské roli, vyjadřovat se k jednotlivým případům a seznamovat ostatní pedagogy se současnými trendy, přístupy a metodami v práci s různým typem postižení (Hájková, Šmejkalová, 2003).

V rámci školy můžou působit i tzv. integrační týmy, které propojují rovinu školního poradenského pracoviště se systémem školy a vnějšími subjekty. Tyto týmy jsou tvořeny odborníky (výchovný poradce, školní speciální pedagog či školní

psycholog), pedagogy, kteří mají ve třídě integrovaného žáka, a často také vedením školy. Důležitou roli zde mají i rodiče či samotný žák a pracovníci ŠPZ. Je potřeba dbát na to, aby se tým scházel pravidelně a práce probíhala efektivně. Školní speciální pedagog zde hraje důležitou roli především svou odborností (Kucharská a kol., 2013).

3.5.1 Spolupráce se zákonnými zástupci

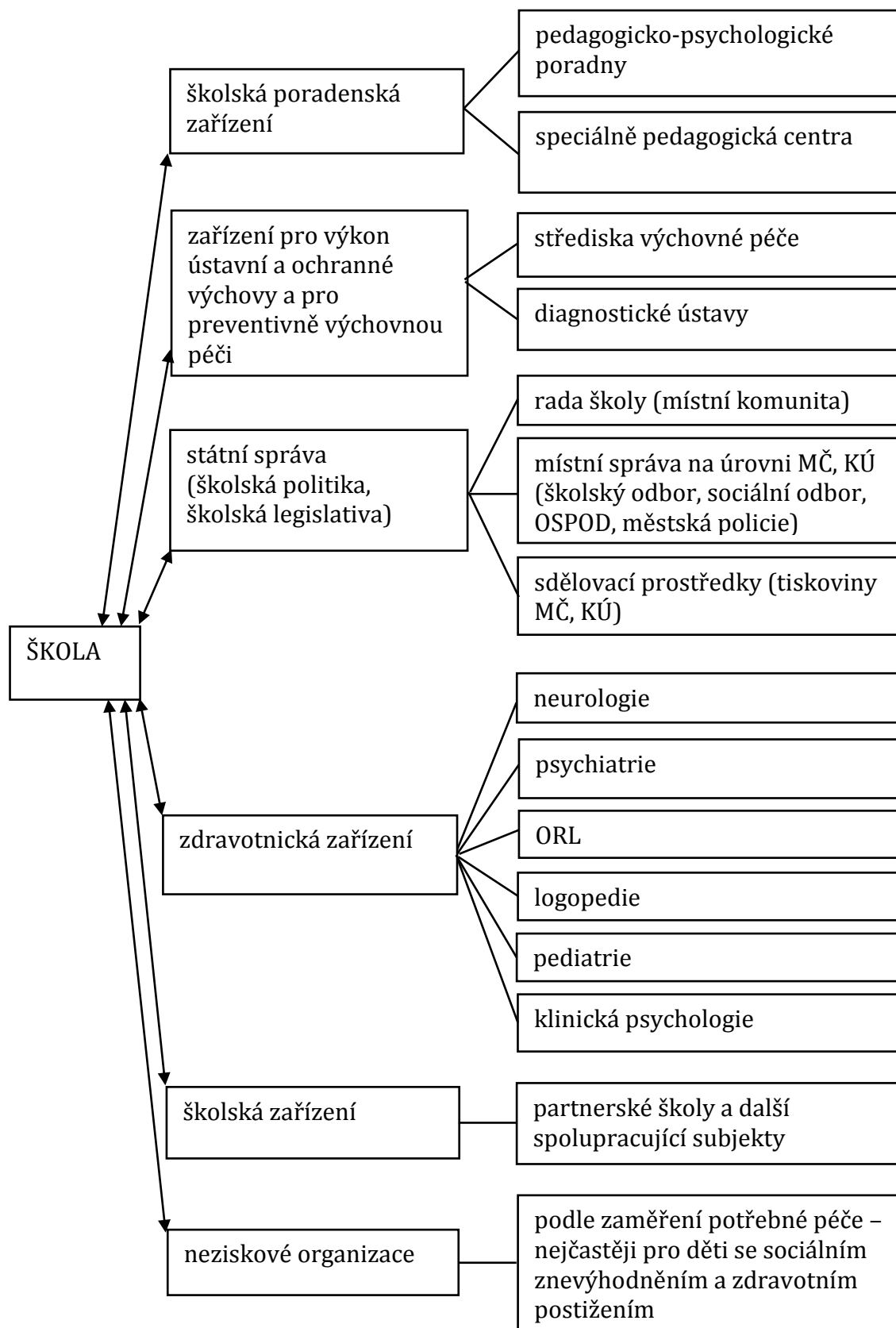
Rodiče žáků se SVP patří mezi jedny z hlavních klientů školního speciálního pedagoga a měli by být nezbytnou součástí při řešení obtíží žáka. Míru spolupráce ŠSP s rodiči ovlivňuje několik faktorů. Roli hrají jak zvolené formy práce ŠSP, jeho osobní zkušenosti ohledně práce s rodiči, ale i osobnost a společenské zkušenosti. Rodiče mohou vztah, ŠSP – rodič, přijmout jako pozitivum, hledání pomoci při práci s dítětem, oporu a důvěru. Může dojít i na případ, kdy ale tuto pomoc berou jako negativum a jakési potvrzení přítomnosti problému u dítěte. V průběhu schůzek s rodiči by měl školní speciální pedagog zjišťovat rodičovská očekávání, vyjasňovat, zda jsou reálná, a hledat vhodné strategie řešení problémů. Důležité je, aby bylo rodičům umožněno se specialistou komunikovat a mít k němu volný přístup. Také samotný pedagog může ovlivnit tuto spolupráci hlavně tím, že předá rodičům kontakt na specialistu, který jim v případě vzniklých obtíží bude k dispozici.

Zde přichází na řadu i osobnost a kompetence školního speciálního pedagoga. Specialisté se mohou lišit svým přístupem, se kterým předchází před rodiče. Mohou vystupovat jako odborníci, kteří všechno znají a radí jak postupovat či jako zprostředkovatelé při hledání vhodných přístupů k dítěti s minimem rad. Důležité je také to, jakou aktivitu očekávají od samotných rodičů a formálnost či neformálnost samotných schůzek a komunikace. Záleží i na osobnosti samotných zákonných zástupců, kde bude ŠSP jinak pracovat s rodičem „perfekcionalistou“ nebo naopak úzkostněji laděným rodičem.

Je důležité rodičům zmínit, že konzultace a pohled odborníka je čistě na nich a jednorázová konzultace není závazkem ke spolupráci. Pokud se tak nestane, mívají se nabízená pomoc účinkem (Kucharská a kol., 2013).

3.5.2 Školní speciální pedagog ve vztahové síti mimo školu

Zvyšující se nároky na inkluzivní vzdělávání si žádají i užší spolupráci s dalšími subjekty. Zde je zapojen i školní speciální pedagog, který se podílí na vytváření funkční vztahové sítě mimo školu (viz. obr. 1), která může podpořit působení školy. Aby byla spolupráce se subjekty účinná, je nutné určit jednoho z členů týmu školního poradenského pracoviště, který bude s institucemi komunikovat. Partnery školy v oblasti správy jsou rodiče a místní správa, další oblastí je pak systém pedagogicko - psychologického poradenství, který lze doplnit o spolupráci s dalšími organizacemi např. ze zdravotnického sektoru či využít spolupráci s neziskovými organizacemi (Kucharská a kol., 2013).

Obrázek 1: Schéma partnerů školy Kucharská a kol., 2013, str. 89)

3.5.3 Spolupráce školního speciálního pedagoga se ŠPZ

Školská poradenská zařízení jsou pro školního speciálního pedagoga významným odborným partnerem. Nejčastější formou spolupráce jsou konzultace, vzájemné informování, doplňování anamnestických údajů či předávání dílčích výsledků vyšetření. K dobré spolupráci přispívají i pravidelné návštěvy pracovníků ŠPZ ve školách a kvalita poradenských zpráv.

Spolupráce školního speciálního pedagoga s PPP

Na základě doporučení PPP je voleno či upravováno vzdělávání žáka. Pracovníci PPP by měli pro školního speciálního pedagoga ihned po škole představovat nejbližšího partnera v oblasti odborných kompetencí. Cílem je společně nalézt ideální vzdělávací i výchovné podpory žáka. Odlišnost podmínek pro splnění tohoto cíle může být přínosem i rizikem při určování postupů a strategií pro vzniklý problém. Školní speciální pedagog může ve většině případů zasáhnout v okamžiku vzniku problému, popřípadě mu předejít preventivními opatřeními. Pracovníci poraden se pak mohou zaměřit na vážnější problémy a více specializovat svou pomoc a poskytovat komplexní pohled na danou problematiku. Zároveň jsou pro ŠSP jakýmsi metodickým servisem. Pro urychlení komunikace je výhodou navázání osobních kontaktů, což pak pomůže například při akutní potřebě řešení problému. PPP pak nabízejí komplexní psychologický a pedagogický pohled na daný problém. Naopak školní speciální pedagog může PPP přispět svými diagnostickými postřehy přímo ze školního prostředí. Na pravidelných setkáních speciálních pedagogů, které může PPP pořádat, se pak kromě jednotlivých případů můžou řešit různé organizační záležitosti, legislativa či ryze odborná problematika. Podstatný je i partnerský přístup ze strany poradenských pracovníků, je vhodné a přínosné, když pracovník PPP navštěvuje školního speciálního pedagoga v prostředí školy, což napomáhá ke zefektivnění jejich spolupráce (Kucharská a kol., 2013).

Spolupráce školního speciálního pedagoga se SPC

Stejně jako spolupráce s PPP i spolupráce se SPC je pro školního speciálního pedagoga významná zejména v péči o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, především se zdravotním postižením a znevýhodněním. Zde se odvíjí míra zapojení ŠSP od druhu a stupně postižení daného žáka a zároveň i odborné způsobilosti ŠSP.

Užitečné pro pracovníky SPC je mít v systému školy erudovaného kolegu, díky němuž se mohou lépe vytvořit podmínky pro depistáž možných klientů a zajišťuje informovanost o dané problematice ostatním pedagogům i rodičům (Kucharská a kol., 2013).

3.5.4 Spolupráce školního speciálního pedagoga se střediskem výchovné péče

Hlavním cílem středisek výchovné péče je zmírňovat, pokud možno i odstraňovat příčiny či důsledky již rozvinutých poruch chování a předcházet nežádoucím jevům v sociálním vývoji. Stále častěji se na školách objevují problémy v chování žáků a ŠSP by měl být odborně znalý v oblasti etopedie a správně rozhodnout a nasměrovat v případě potřeby na další odbornou péči. Pokud dojde na situaci, kdy je potřeba žáka poslat na diagnostický pobyt, úkolem školního speciálního pedagoga je mu po jeho návratu pomoci se zpětným začlením do kolektivu a pomoci jemu i jeho rodině překonat prvotní úskalí (Kucharská a kol., 2013).

3.5.5 Spolupráce školního speciálního pedagoga na úrovni místní a státní správy

V rámci programu komunitní školy (tj. míněno jako společenství rodičů žáků, bydlících a pracujících ve společném regionu) se škola snaží využít své zázemí ve snaze poskytovat podporu v celoživotním vzdělávání i pro další členy komunity a nabízí tak vzdělávací, kulturní či rekreační programy. V tomto případě může být ŠSP pověřen k vytváření image školy ve vztahu k obyvatelům daného regionu.

Dalším úkolem školního speciálního pedagoga může být jednání se *školským odborem městské části* (zřizovatelem) ohledně žáků se SVP. Toto jednání se může týkat například odůvodnění výše finančních prostředků na tyto žáky, výběr grantů či zařizování speciálně-pedagogické péče. Pro sociální odbor městské části/obce je zároveň potřeba i působení výchovného poradce a školního metodika prevence.

Při městských částech existují i *sociální a zdravotní komise a komise pro výchovu a vzdělání*, jejímiž členy jsou rovněž členové školských poradenských pracovišť a vedení školy. Činnost těchto komisí napomáhá k rychlému řešení mnohdy krizových situací ať už při výchovných a vzdělávacích obtížích žáka, tak i při finančních či bytových problémech rodičů.

Součástí je i samozřejmá spolupráce mezi školou a *odborem sociálně právní ochrany dítěte (OSPOD)*, který řeší výchovné problémy žáků (Kucharská a kol., 2013).

3.5.6 Spolupráce školního speciálního pedagoga se zdravotnickými institucemi

Ke spolupráci mezi ŠSP a zdravotnickými institucemi nedochází pouze při práci se žáky se SVP, ale i v rámci vyhledávání dětí s rizikem školního selhávání. Pokud má žák diagnózu z odborného zdravotnického pracoviště, je jasné o jaký problém se jedná, a je potřeba stanovit priority problému. Pokud je žák zároveň v péči SPC, pak pracovník předává veškeré informace škole. Pokud však žák péči SPC nemá, což je většina žáků, je úkolem školního speciálního pedagoga vytvořit fungující tým, který je složen z odborníků ve zdravotnictví a školství nebo uvážit, zda nezajistit podporu SPC. I zde je namístě, aby si ŠSP zajistil dostatečnou síť odborníků, se kterými bude moci být průběžně v kontaktu a v případě potřeby se na ně obrátit s prosbou o konzultaci. Zdravotnická zařízení nejsou na spolupráci se školou příliš zvyklá a často neberou pedagogy jako své partnery, tudíž s nimi nekomunikují a neposkytují jim potřebné informace. Další spolupráce ŠSP a zdravotnických zařízení může nastat i v situaci, kdy je žák na delším nemocničním či ozdravném pobytu (Kucharská a kol., 2013).

3.5.7 Spolupráce školního speciálního pedagoga s neziskovými organizacemi

Do této skupiny můžeme zahrnout především občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti či nadace a nadační fondy. Lze sem zahrnout i rozpočtové a příspěvkové organizace, jež jsou státními organizacemi, účelová zařízení církví či veřejnoprávní instituce. Spolupráce školy s takovýmito organizacemi bývá obohacením nejen pro žáky se SVP. Tyto organizace jsou často vyhledávány i rodiči dětí se zdravotním znevýhodněním a postižením. Výhodou je zde přátelské, neformální prostředí, které nabízí aktivity pro žáky i rodiče. Úkolem školního speciálního pedagoga je zmapování fungování těchto neziskových organizací ve spádové oblasti školy, tyto pracoviště navštívit, seznámit se s nabízenými činnostmi a pracovníky a popřípadě nabídnout metodickou či informační pomoc. Žáci většinou navštěvují tyto organizace pravidelně a využívají často i možnost pomoci s přípravou na vyučování (Kucharská a kol., 2013).

3.6 Legislativa vymezující činnosti školního speciálního pedagoga

S pozicí školního speciálního pedagoga souvisí řada zákonů a vyhlášek. Zejména se jedná o [2] :

- *Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*, jedná se o školský zákon, ve kterém jsou popsány vzdělávací programy, vzdělávací soustava, vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami či žáků nadaných, organizace a formy vyučování, hodnocení dokumentace apod.
- *Vyhlášku č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění vyhlášky č. 270/ 2017 Sb.*, která se týká speciálního vzdělávání, využívání individuálního vzdělávacího plánu či informací ohledně podpůrných opatření.
- *Vyhlášku č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.*, která pojednává o fungování školských poradenských zařízeních, ve kterých školní speciální pedagog působí. V zákoně jsou uvedena pravidla fungování těchto pracovišť, jejich účel, nezbytná dokumentace či popis činností jednotlivých pracovníků těchto poradenských zařízení.
- *Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících*, ve kterém se v §18 pojednává o vzdělání speciálního pedagoga, který získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd
  - a) *zaměřené na speciální pedagogiku*,
  - b) *zaměřené na pedagogiku předškolního věku nebo na přípravu učitelů základní školy nebo na přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy nebo na přípravu vychovatelů a doplňujícím studiem k rozšíření odborné kvalifikace uskutečňovaném vysokou školou, nebo*
  - c) *studijního oboru pedagogika a doplňujícím studiem k rozšíření odborné kvalifikace uskutečňovaném vysokou školou.*
- *Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů*, který udává povinnost ochrany osobních údajů žáků a informace o nutnosti podpisu informovaného souhlasu zákonných zástupců.

3.7 Dokumentace související s prací školního speciálního pedagoga

Vedení dokumentace ve školských poradenských pracovištích a školách udává vyhláška č. 116/2011 Sb., ve které jsou zároveň vymezeny náležitosti veškeré dokumentace, které platí pro všechny pracovníky školských poradenských zařízení. Podstatnou věcí je ochrana osobních údajů, která je uvedena v zákoně č. 101/2000 Sb. a je třeba ji dodržovat. I přesto, že není dokumentace přesně konkretizována, je zvykem si vést přehled o činnostech s žáky. Pro poskytování kvalitních poradenských služeb je proto dobré mít podklady jako – anamnézu a zprávy z institucí. Tato dokumentace pomáhá pedagogovi vhodně pracovat s danými žáky. Poradenské zařízení může zavést složku žáka, která kromě základních údajů (tj. jméno, adresa, kontakty), obsahuje například záznamy z rozhovorů a jejich případné závěry. Složka může obsahovat i záznamy pro rodiče či ostatní pedagogy, hodnocení pedagogů a záznamy z náslechů ve třídě, které ŠSP absolvoval. Součástí těchto spisů jsou i zprávy z jiných institucí, u žáků se zdravotním problémem může obsahovat i lékařské zprávy. V dokumentaci jsou obsaženy i záznamy práce se třídou, které mohou vést jako podklad pro třídnické hodiny (pokud je ŠSP vede, nebo je přizvaný). Do žákovi složky může ŠSP dále zaevidovat záznamy z rozhovorů s rodiči, ve kterých jsou mimo jiné stanoveny různé termíny plnění, ať už pro rodiče či žáka. V případě práce se žákem si ŠSP musí zajistit informovaný souhlas s poskytnutím poradenských služeb, což je dáno vyhláškou č. 116/2011 Sb. (Kucharská a kol., 2013).

Vhodné je, aby dokumentace ŠSP obsahovala i zápisy z pedagogických rad, ve kterých jsou stanoveny úkoly pro jednotlivé členy pro práci se žákem. Kromě rozhovorů z individuálních schůzek s pedagogy, by měla dokumentace obsahovat také záznamy z rozhovorů se skupinami pedagogů, či záznamy z výchovných komisí, ve kterých jsou uvedena navrhovaná opatření, s nimiž se bude nadále pracovat. Lze sem zahrnout i výroční zprávy školy, pro které ŠSP zpracovává podklady v daných kompetencích.

V souladu s tím, že ŠSP úzce spolupracuje s PPP a SPC, vede v dokumentaci i přehled schůzek s těmito poradenskými zařízeními. Pokud školní speciální pedagog provádí šetření jakožto podklad pro šetření z těchto zařízení, je pak tato zpráva také součástí v dokumentaci žáka (Kucharská a kol., 2013).

4 VÝZKUMNÁ ČÁST

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, jak pracují vybraní školní speciální pedagogové v Plzeňském kraji se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Výzkumná otázka:

- *Jak je realizována pozice školního speciálního pedagoga na vybraných základních školách Plzeňského kraje?*

Vedlejší výzkumné otázky:

- *S kým školní speciální pedagog spolupracuje?*
- *Jaký je přínos školního speciálního pedagoga pro základní školu?*

4.2 Metodologie výzkumu

Pro výzkum byla zvolena forma kvalitativního výzkumu. Pro tento druh výzkumu se používá nižšího počtu standardizovaných metod získávání dat, využívá se rozhovorů, osobních komentářů či dokumentů. Analýza dat probíhá od jednotlivého k obecnému a data se interpretují (Skutil a kol., 2011).

K získání jednotlivých informací do této práce byly využity následující metody:

- analýza dokumentů
- rozhovory.

4.2.1 Analýza dokumentů

Analýza dokumentů je metoda, která slouží k získávání informací z dokumentárních zdrojů. „*Za dokumenty se považují taková data, která vznikla v minulosti, byla pořizena někým jiným než výzkumníkem a pro jiný účel, než jaký má aktuální výzkum* (Hendl, 2005, s. 204)“. Podle Hendla rozlišujeme dokumenty:

- osobní
- úřední
- archivní data
- výstupy masivních médií
- virtuální data
- předmětná data.

Do výzkumu byla zahrnuta analýza evaluačních formulářů školních speciálních pedagogů za školní rok 2016/2017, do kterých vykazovali svou činnosti v rámci projektu CESTY K INKLUZI - CZ.02.3.61/0.0/0.0/15_007/0000166. Z evaluačních formulářů byla nejprve zpracována potřebná data, ze kterých byly následně vytvořeny grafy. Dále byla analyzována náplň práce ŠSP, která byla porovnávána s jeho skutečně vykonávanou prací.

4.2.2 Rozhovor

Rozhovor (interview) je metodou, při níž dochází k přímé komunikaci mezi tazatelem a respondentem. Výhodou této metody je především schopnost navázání kontaktu, volnost a pružnost při kladení otázek, popřípadě jejich dovysvětlení a v neposlední řadě také možnost pozorovat neverbální reakce respondenta (Skutil, 2011). Rozhovory lze rozdělit podle počtu zúčastněných respondentů na individuální a skupinové či podle struktury kladených otázek na strukturované, polostrukturované a nestrukturované. Pro tuto práci byl zvolen rozhovor polostrukturovaný, který je kompromisem mezi výše uvedenými typy a je obecně nejvyužívanější. Tazatel se v tomto případě drží připravených otázek, ke kterým může požadovat vysvětlení či doplnění (Chráska, M., 2007).

4.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumným vzorkem byli školní speciální pedagogové, kteří jsou zapojeni do projektu CESTY K INKLUZI – CZ.02.3.61/0.0/0.0/15_007/0000166, jehož hlavním realizátorem je Fakulta pedagogická Západočeské univerzity v Plzni spolu s partnerskými školami Plzeňského kraje. Konkrétněji se jedná o dvě školy, které se nachází přímo v Plzni a tři mimoplzeňské školy. Celkově je v projektu zapojeno sedm škol. Školní speciální pedagogové působí pouze na pěti z nich.

5 ANALÝZA EVALUAČNÍCH FORMULÁŘŮ

Evaluační formuláře, v rámci projektu Cesty k inkluzi, vyplňuje každý školní speciální pedagog, který je do tohoto projektu zapojen. Úkolem těchto formulářů je měsíční mapování práce školního speciálního pedagoga. Školní speciální pedagog zde uvádí, s jakou cílovou skupinou daný měsíc pracoval, oblast poskytované podpory, její téma, časovou dotaci a výsledek se stručným popisem k dané podpoře. Pod uvedeným formulářem jsou dvě doplňující otázky, které se opakují každý měsíc a zjišťují, zda se školní speciální pedagog setkal daný měsíc s riziky a překážkami při výkonu své role, a návrh na opatření, která by mohla zkvalitnit vykonávání pozice a předcházet těmto uvedeným rizikům.

Do grafů bylo zpracováno následující:

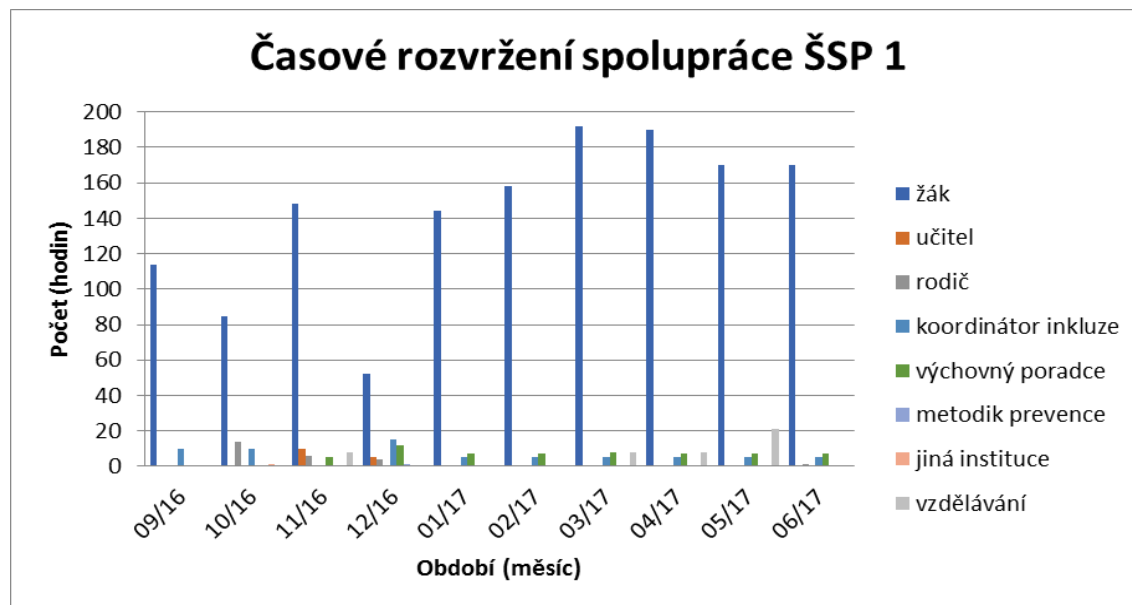
- měsíční časové rozvržení spolupráce ŠSP s jednotlivými subjekty;
- měsíční přehled oblastí poskytované podpory, kde měli ŠSP na výběr z možností intervence, prevence nebo diagnostika;
- roční výsledek poskytované podpory s výběrem pozitivního výsledku, negativního výsledku či otevřeného případu.

Výše uvedené je doplněno komentářem, který blíže popisuje sledované jevy.

Evaluační formuláře jsou zpracovány za školní rok 2016/2017. Data školních speciálních pedagogů a škol, na kterých působí, jsou zpracovány anonymně, proto jsou označeny ŠSP 1 – 8 a ZŠ A – E.

5.1 ZŠ A

ŠSP 1

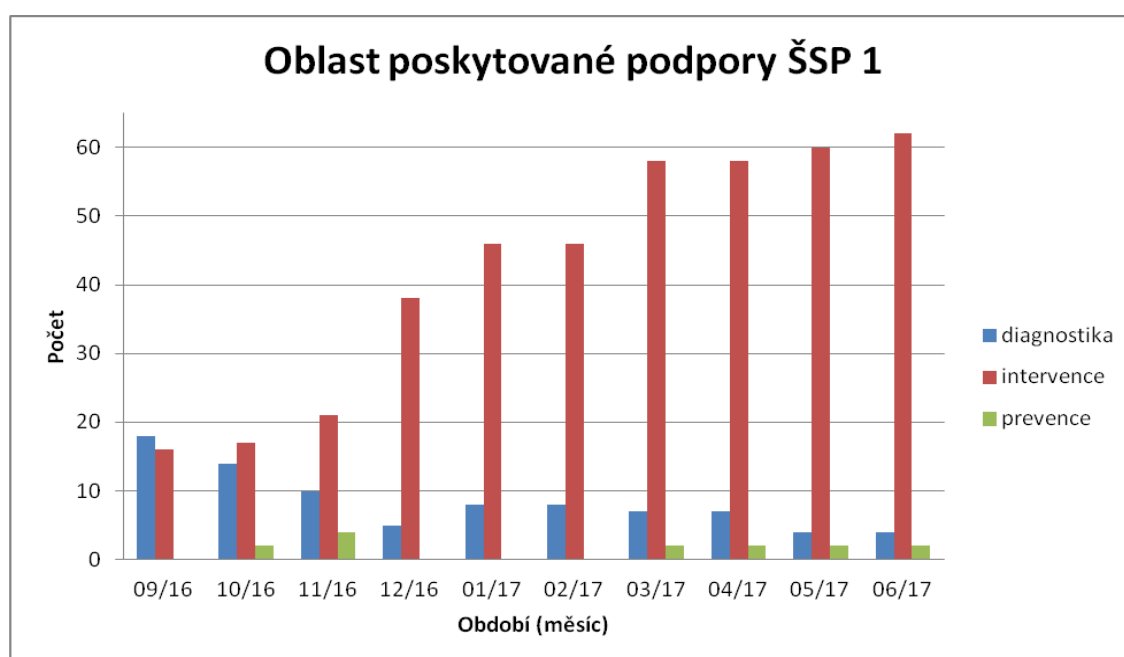

Graf 1: Časové rozvržení spolupráce ŠSP 1

Z grafu je zcela markantní spolupráce ŠSP 1 se žáky. Největší časová dotace, jež činí 192 hodin, byla v měsíci březnu a 190 hodin v měsíci dubnu. Kromě měsíce listopadu docházelo k pravidelné spolupráci s koordinátorem inkluze, která činila cca 5 – 15 hodin měsíčně. Od měsíce listopadu se v grafu promítla i pravidelná spolupráce s výchovným poradcem. Méně času bylo věnováno součinnosti s ostatními učiteli, v celkovém součtu 15 hodin, či s rodiči v součtu 25 hodin za školní rok.

Jak již bylo zmíněno, nejčastěji ŠSP 1 spolupracoval během roku se *žáky*. V rámci schůzek probíhaly například motivační rozhovory zaměřené na prospěch, problémy v domácím prostředí apod., řešilo se i problémové chování a školní selhávání. V měsíci září se ŠSP 1 seznamoval s žáky se SVP a stanovoval nové PLPP. Nejvíce času je vykazováno v oblasti speciálně nápravné péče, během které ŠSP 1 pracoval na zlepšení žakových výsledků. V rámci své práce poskytoval ŠSP 1 *rodičům* poradenství ohledně přístupu k žákovi trpícího psychickými problémy, řešil sociální vyloučení z kolektivu, problémy v prospěchu a ve většině hlavně problémy v chování. S *učiteli* jednal ohledně problémové docházky a neprospěchu jednotlivých žáků. V měsíci prosinci se ŠSP 1 setkal i s *metodikem prevence*, během této spolupráce došlo k pozitivnímu vyhodnocení výchovných a vzdělávacích pokroků žáka. S *Koordinátorem inkluze* probíhali pravidelné konzultace, které se týkaly přístupu

k jednotlivým žákům se SVP či tvorby IVP a PLPP. Součástí schůzek s *výchovným poradcem* bylo probíráno zejména problémové chování či častá absence v rámci školní docházky. Dále se výchovný poradce podílel spolu se ŠSP 1 na tvorbě PLPP a IVP. ŠSP 1 do tabulky vykazuje i vzdělávání, zde je zahrnuto například vzdělávání ohledně předcházení školní neúspěšnosti či logopedická supervize.

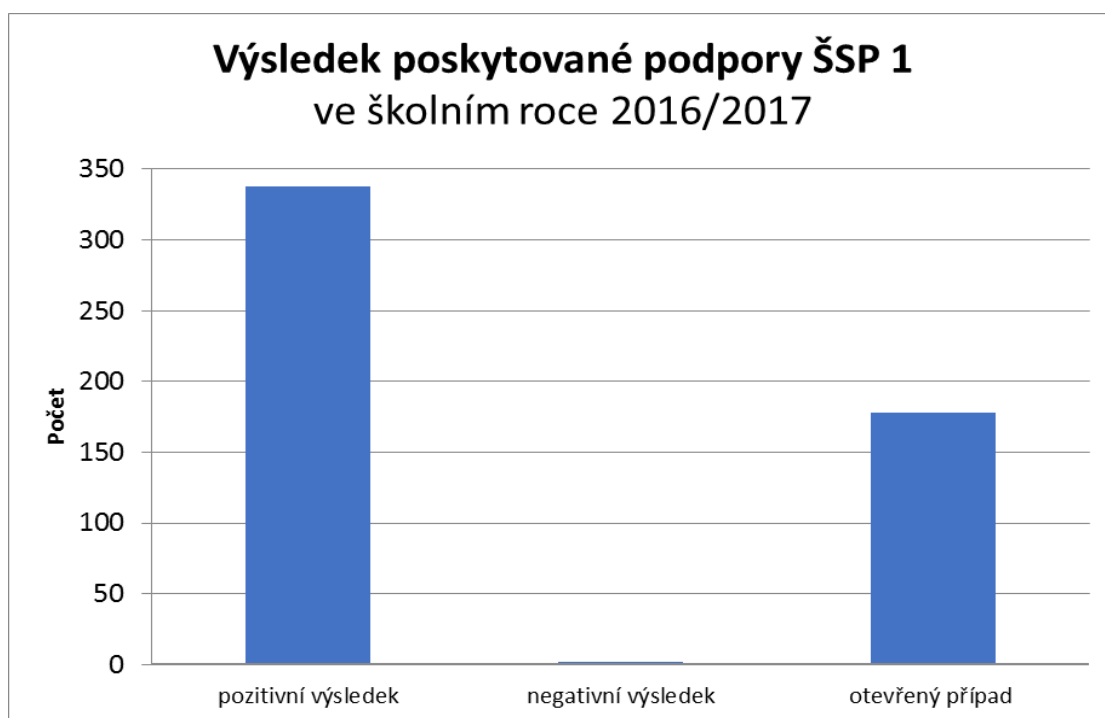

Graf 2: Oblast poskytované podpory ŠSP 1

Z grafu je patrné, že ŠSP 1 poskytoval podporu nejčastěji v oblasti intervence, naopak nejméně v oblasti prevence. V rámci intervence došlo u žáků k reedukaci, doučování českého jazyka a nápravné péče např. v oblasti sluchové diferenciaci, procvičování násobilky a vyjmenovaných slov. Dále byly poskytovány motivační rozhovory ohledně problémů doma, ve škole či osobních problémů. V rámci intervence s rodiči bylo poskytováno poradenství týkající se psychických problémů žáka, konzultace ohledně sociálního vyloučení žáka s následným doporučením vhodné neziskové organizace a v několika případech bylo řešeno problémové chování jednotlivých žáků. Na začátku školního roku je větším počtem zastoupena i oblast diagnostiky. V měsíci září a říjnu probíhalo u žáků vyhodnocování IVP za uplynulý školní rok, poznávání žáků a tvorba nových IVP, v průběhu roku docházelo k vyhodnocování PLPP, úpravám IVP či pozorování žáků v hodině v případě školní neúspěšnosti a selhávání. Oblast prevence byla zastoupena v počtu cca 2 hodin pouze v 5 měsících. Týkala se žáků

s OMJ, jejich začlenění do třídního kolektivu a tvorby PLPP. Dále bylo řešeno sociální vyloučení a opakovaně probíhaly rozhovory ohledně osobních problémů.

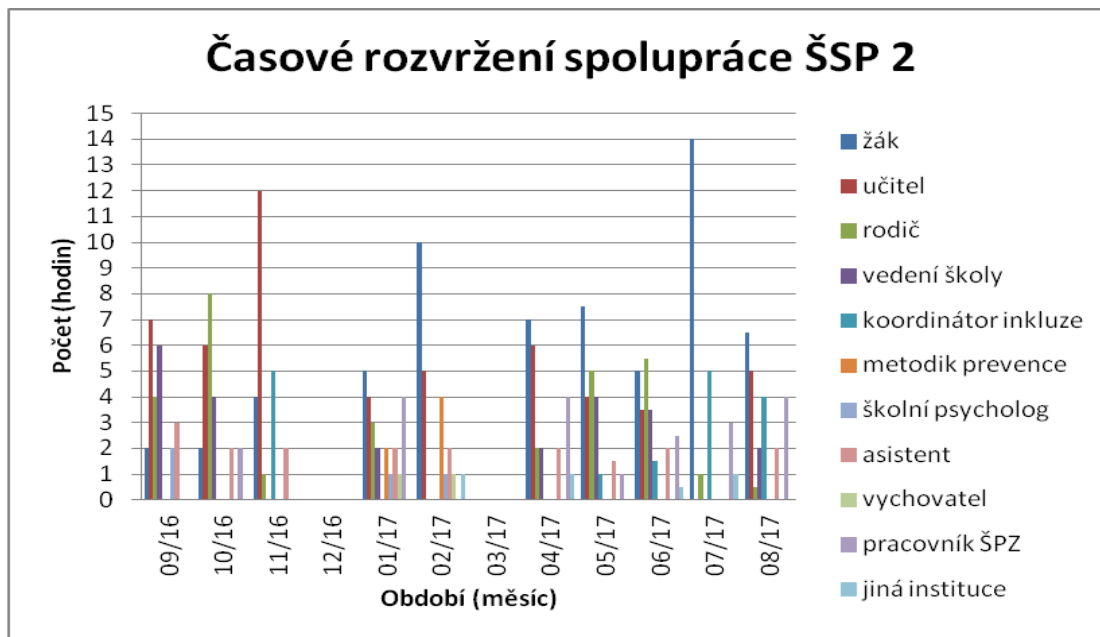

Graf 3: Výsledek poskytované podpory ŠSP 1 ve školním roce 2016/2017

ŠSP 1 se za školní rok 2016/2017 setkal v rámci poskytované podpory u 338 případů s pozitivním výsledkem. Otevřený případ znamenal u 178 případů a za celý školní rok vykázal pouze 2 negativní výsledky. Negativní výsledek byl vyhodnocen v rámci rozhovoru s žákem ohledně přestupu z jiné školy, kde byl žák šikanovaný a trpěl psychickými problémy. V rámci tohoto případu byly následně uskutečňovány motivační rozhovory s chlapcem a třídním kolektivem ohledně jeho začlenění. Druhý negativní výsledek nastal ve spolupráci s rodiči ohledně nevhodného chování žáka k učitelům a třídnímu kolektivu.

5.2 ZŠ B

ŠSP 2

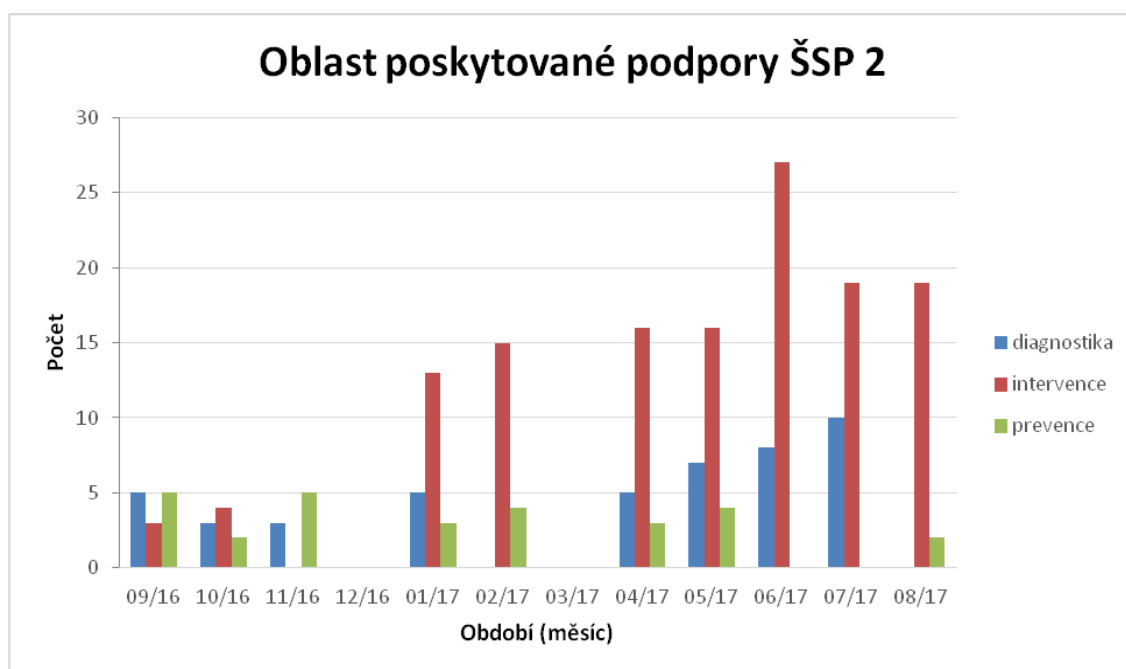

Graf 4: Časové rozvržení spolupráce ŠSP 2

ŠSP 2 vykázal v celkovém součtu každý měsíc 24 hodin spolupráce. Začátkem školního roku byla markantní spolupráce s ostatními učiteli, konkrétně v listopadu se jednalo o 12 hodin. V únoru (10 hodin) a červenci (14 hodin) pak grafu dominuje práce s žáky. V průběhu roku byl ŠSP 2 v pravidelném kontaktu s vedením školy, asistenty, KI, rodiči a ŠPZ. V menším zastoupení pak v případě potřeby spolupracoval s vychovateli, školním psychologem, metodikem prevence či zástupci jiné instituce.

V rámci konzultací byla *učitelům* poskytována podpora pro práci se žáky se speciálními poruchami chování, ohledně začlenění žáků do kolektivu nebo byla vyhodnocována nastavená opatření. V rámci intervence byly se *žáky* pravidelné konzultace zaměřené například na dodržování pravidel třídy, do kterých byl zapojen i *vychovatel* a *vedení školy*. Se žáky mimo jiné přišel ŠSP 2 do kontaktu v rámci tvorby či následné realizace IVP. V červnu pak došlo k závěrečnému hodnocení práce jednotlivých žáků v rámci hodin ANP, vyhodnocení IVP a PLPP. Se ŠSZ konzultoval školní speciální pedagog podobu doporučení, která jsou doručována do školy, na konci školního roku pak řešili návrhy podpůrných opatření pro vybrané žáky se SVP. S *asistentem pedagoga* či *koordinátory* byly nejčastěji konzultovány změny v legislativě a jejich návrhy na realizaci či otázky týkající se IVP. Ke 4 hodinové

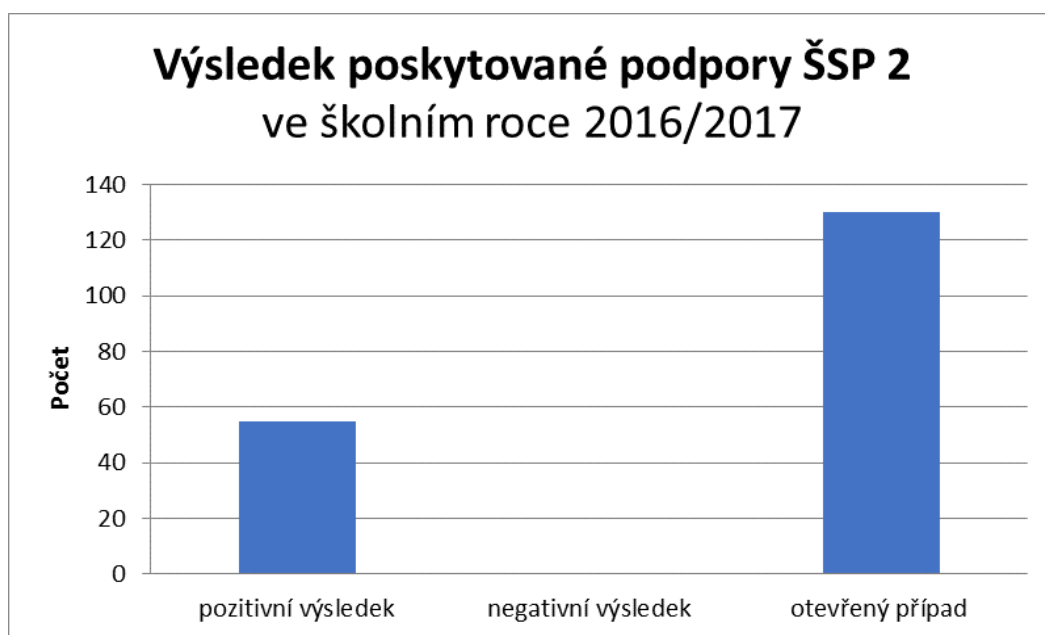
spolupráci došlo v měsíci únoru i s *metodikem prevence*, se kterým ŠSP 3 vytvářel plán realizace vybraných preventivních aktivit, který zpracovávali do žádosti o grant. Školní psycholog byl zapojen do přípravy semináře pro rodiče žáků 1. tříd ohledně sebehodnocení. Kromě výše uvedených spolupracoval například školní speciální pedagog v rámci preventivního programu pro 1. třídy se záchranou službou.

Graf 5: Oblast poskytované podpory ŠSP 2

Školní speciální pedagog poskytoval nejvíce podpory v oblasti intervence, celkem ve 132 případech. Nejmarkantnější byla tato oblast zastoupena v měsíci červnu u 27 případů. V rámci intervence bylo se žáky vyhodnocováno dodržování pravidel, práce v hodinách ANP či byl stanoven plán rozvoje řeči. S asistenty, vychovatelem či učitelem probíhaly pravidelné konzultace na téma dodržování domluvených smluv. S rodiči proběhly schůzky ohledně doplnění diagnostik a hodnocení PLPP. Na začátku i na konci roku proběhla ve větší míře diagnostika. V rámci diagnostiky v měsíci září a říjnu byla zjišťována úroveň čtenářských dovedností, s učiteli byla nastavená PO, s asistenty pedagoga byl sestavován IVP. Se ŠPZ pak proběhlo nastavení pravidel pro komunikaci v péči o žáky se SVP. Na konci školního roku byly s pracovníky ŠPZ konzultovány návrhy na PO. V oblasti prevence byli rodiče seznámeni s pozitivy formativního hodnocení, změně režimu žáka či s průběhem domácí přípravy během nemoci. U žáků byl vyhodnocován IVP za uplynulé měsíce a byl nastaven pravidelný

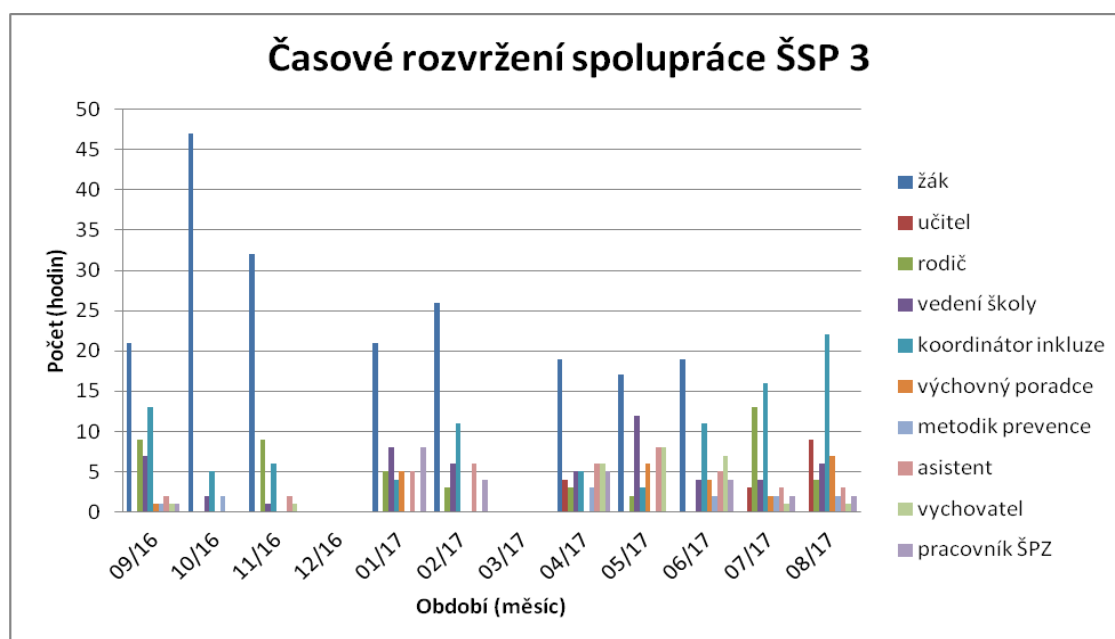
rozvoj grafomotoriky či ncvik techniky hlasitého čtení pod pravidelným vedením speciálního pedagoga.

Graf 6: Výsledek poskytované podpory ŠSP 2 ve školním roce 2016/2017

V rámci poskytované podpory školním speciálním pedagogem byl za školní rok 2016/2017 vykázán v 55 případech pozitivní výsledek. U 130 případů se jednalo o otevřený případ. Na konci školního roku byly pozitivní výsledky vykázány například v rámci hodnocení hodin ANP, v jednotlivých měsících se pak tento výsledek objevuje povětšinou při práci s ostatními pedagogy při hodnocení IVP, společné spolupráci s koordinátory inkluze či na konci školního roku s pracovníky ŠPZ v rámci konzultace a nastavení podpůrných opatření. Otevřený případ ŠSP 2 uvedl u konzultací s rodiči, asistenty pedagoga a v drtivé většině u práce týkající se žáků.

ŠSP 3

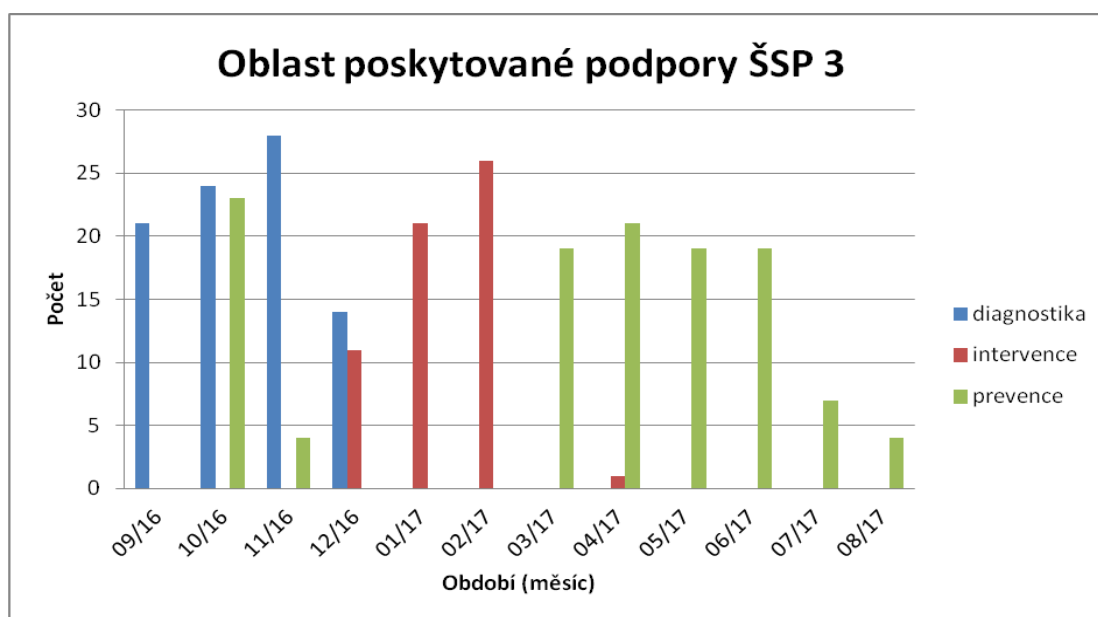

Graf 7: Časové rozvržení spolupráce ŠSP 3

V období od září do června dominuje grafu spolupráce ŠSP 3 se žáky. Nejvíce hodin (47 hodin) společně pracovali v měsíci říjnu. Mimo žáků měl ŠSP 3 pravidelné měsíční schůzky s koordinátory inkluze, asistenty či vedením školy. V průběhu roku proběhly také konzultace s rodiči žáků v celkovém součtu 48 hodin, které byly markantní hlavně na začátku a konci školního roku. Kromě výše zmíněného kooperoval ŠSP 3 podle potřeby v různých měsících s metodikem prevence, vychovatelem, výchovným poradcem či pracovníky ŠPZ.

U *žáků* probíhala diagnostika k plánování PO, byla zjišťována chybovost čtení, úroveň grafomotoriky, správnost porozumění textu, byly stanoveny metody práce a zajištěna organizace práce při vyučování (zápis dŮ, pomůcky, apod.). Žáci byli také individuálně doučováni. S *rodiči* probíhaly konzultace, kde byla vyhodnocována účinnost nastavených opatření. Dále byli rodiče seznámeni s vhodnými relaxačními technikami či upozorněni na důležitost pravidelnosti domácích příprav. S *vedením školy* konzultoval ŠSP 3 školení, výkaznictví a metodické otázky k jednotlivým podporám. Podobnou práci jako s vedením vykázal ŠSP s *koordinátory inkluze*. S *učiteli* byly v dubnu konzultovány preventivní opatření. O letních prázdninách byl konzultován průběh jednotlivých podpor, stejně tak jako s *výchovným poradcem* či

metodikem prevence. Se všemi výše zmíněnými proběhla v červnu evaluace roční práce. S pracovníky ŠPZ byly konzultovány především metodické otázky k podporám.

Graf 8: Oblast poskytované podpory ŠSP 3

Z grafu oblastí poskytované podpory je zřejmé, že v prvních měsících nového školního roku probíhala převážně diagnostická činnost, kdy ŠSP 3 pozoroval a diagnostikoval jednotlivé žáky ke stanovení potřebných podpůrných opatření. V rámci této podpory byla v těchto měsících sledována například chybovost ve čtení, psaní, kontrolováno porozumění textu či stanovování metod práce s jednotlivými žáky. Popora v oblasti intervence byla výrazná především v měsíci lednu a únoru, kdy byla žákům poskytována speciální nápravná péče týkající se nácviku relaxačních technik, vnímání prostoru, vnímání tělesného schématu či pravolevé orientace. Kromě toho se ŠSP 3 zaměřoval se žáky i na nácvik zrakového rozlišování (barev, rozdílů a shodností), trénoval uvolňovací cviky a násobilkové řady. V rámci prevence, která se v grafu objevuje v 97 případech a je nejčetnější, ŠSP 3 řešil organizaci práce při vyučování (záznamy dů, relaxační techniky, systémy samostatných prací, portfolia), pokračoval ve speciálně nápravné péči, kdy kontroloval chybovost ve čtení, hrubou a jemnou motoriku, zrakovou a sluchovou paměť či poskytoval individuální doučování. S rodiči v rámci prevence individuálně konzultoval domácí přípravy žáků v průběhu roku a na konci školního roku průběh podpory o prázdninách.

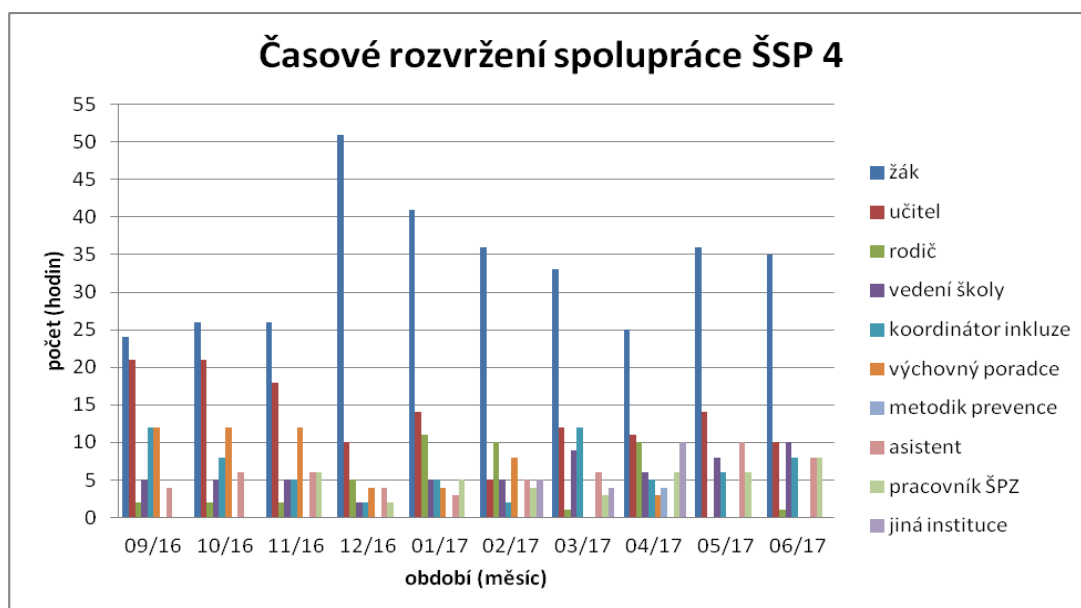

Graf 9: Výsledek poskytované podpory ŠSP 3 ve školním roce 2016/2017

Pozitivní věcí je, že ŠSP 3 nevykázal za školní rok ani jeden negativní výsledek poskytované podpory, na druhou stranu není vykázán ani výsledek pozitivní. Ve všech 262 případech vykázal ŠSP 3 výsledek poskytované podpory jako otevřený případ.

5.3 ZŠ C

ŠSP 4

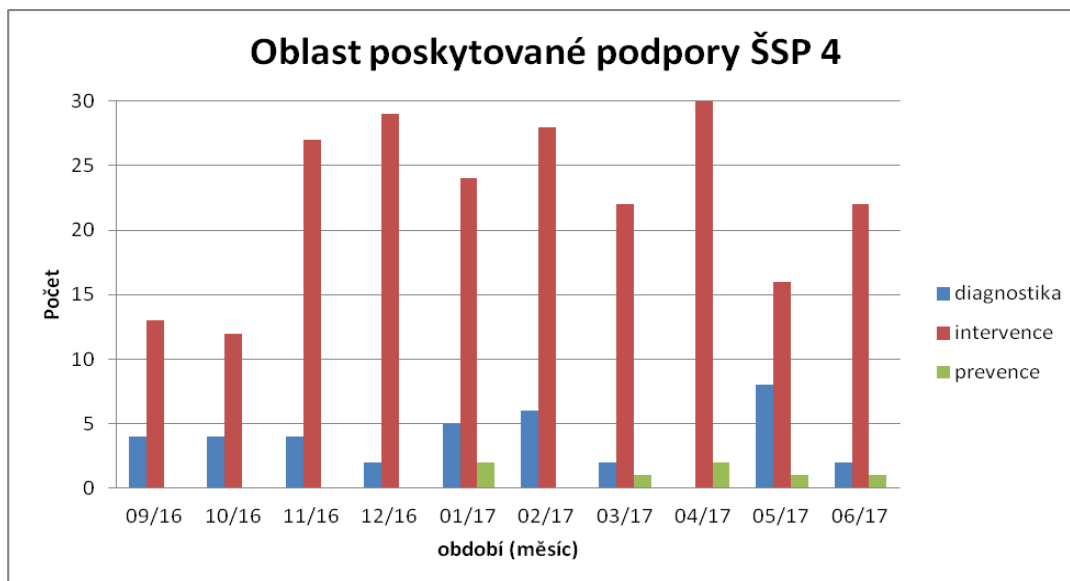

Graf 10: Časové rozvržení spolupráce ŠSP 4

Z grafu je zřejmá nejčastěji spolupráce s žáky, konkrétně v měsíci prosinci, kdy byla tato práce nejčetnější a jednalo se o 36 hodin. Pravidelně, i když v různých časových dotacích, docházelo k pravidelné (téměř každý měsíc) spolupráci s vedením školy, učiteli, KI, asistenty, výchovným poradcem a rodiči. S metodikem prevence došlo ke schůzce pouze v měsíci dubnu. Od listopadu probíhala i pravidelná konzultace se ŠSZ v rozmězí 2 – 8 hodin.

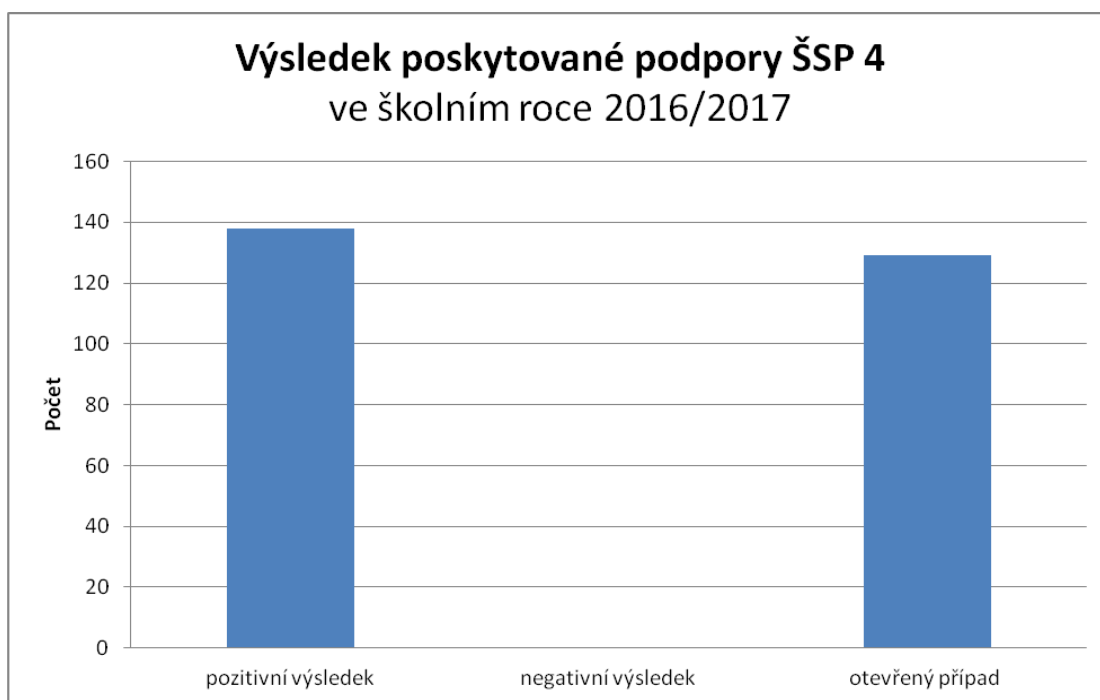
V průběhu celého školního roku ŠSP 4 pravidelně informoval *vedení školy* o výsledcích speciálně pedagogické činnosti, v měsíci březnu pak probíhala součinnost s přípravou inspekce. Pro *ostatní pedagogy* probíhal pod vedením ŠSP 4 seminář týkající se změn v legislativě, dále ŠSP 4 poskytoval učitelům metodické konzultace ohledně PLPP, navštěvoval vyučovací hodiny, aby sledoval práci s konkrétním žákem se SVP, řešili společně chování žáků, nastavování pravidel či poskytoval možnosti reedukace v oblasti čtení, psaní a počítání. Ve prospěch *žáků* prováděl ŠSP 4 pozorování v hodinách, poskytoval individuální terapie ohledně problémů v rodině i ve škole, poskytoval reedukaci v oblasti vizuální diferenciaci, čtení, psaní, počítání či rozvíjel oblast psychosociálních dovedností. V případě potřeby konzultoval s *rodiči* výukové problémy žáků či poskytoval konzultace v oblasti etopedického poradenství. V pravidelných schůzkách s *koordinátorem inkluze* připravoval portfolia pro žáky se SVP. ŠSP 4 v průběhu roku hospitoval v hodinách, ve kterých byl přítomen *asistent pedagoga*, kterého i metodicky vedl při práci se žáky, například se sníženými kognitivními schopnostmi. Metodické konzultace probíhaly se *ŠPZ* převážně ohledně hodnocení žáků s LMP či hodnocení PLPP a IVP. Ohledně těchto dokumentů se setkával ŠSP 4 i s *výchovným poradcem*. Kromě těchto subjektů konzultoval školní speciální pedagog ohledně vedení žáků se SVP i s inspektorkou ČŠI či řešil záškoláctví a neprospěch s pracovníky OSPOD.

Graf 11: Oblast poskytované podpory ŠSP 4

ŠSP 4 poskytoval každý měsíc převážně podporu v oblasti intervence v celkovém součtu 223 případů. Tato podpora byla poskytována převážně žákům, a to formou reedukace v jednotlivých oblastech (logopedie, kognitivních schopností, čtenářských dovedností, ortografie, matematických dovedností apod.) či etopedické konzultace (individuální terapie). Rodičům poskytoval ŠSP 4 v rámci intervence metodické konzultace ohledně kariérního poradenství. U ostatních pracovníků se jednalo o metodické konzultace nad konkrétními žáky, ohledně IVP nebo screeningu. Kromě měsíce dubna, pak poskytl podporu v oblasti diagnostiky, v součtu 37 případů, která byla největší v květnu. Jednalo se o poskytnutí etopedické ambulance žákům, kdy bylo provedeno speciálně pedagogické vyšetření, dále o orientační speciálně pedagogickou diagnostiku zaměřenou na poruchy učení, psaní, čtení a percepci či surdopedickou dignostiku u žáká se ztrátou sluchu. Prevence byla poskytována v 7 případech. Pro učitele proběhla přednáška ohledně nové legislativy, tvorby IVP, IVÝP a PLPP. ŠSP 4 provedl pozorování žáka ve vyučovací hodině a hospitoval v hodinách, ve kterých je přítomen asistent. V rámci prevence také proběhla metodická konzultace s metodikem prevence a pracovníkem ŠPZ ohledně kontroly a hodnocení PLPP a IVP.

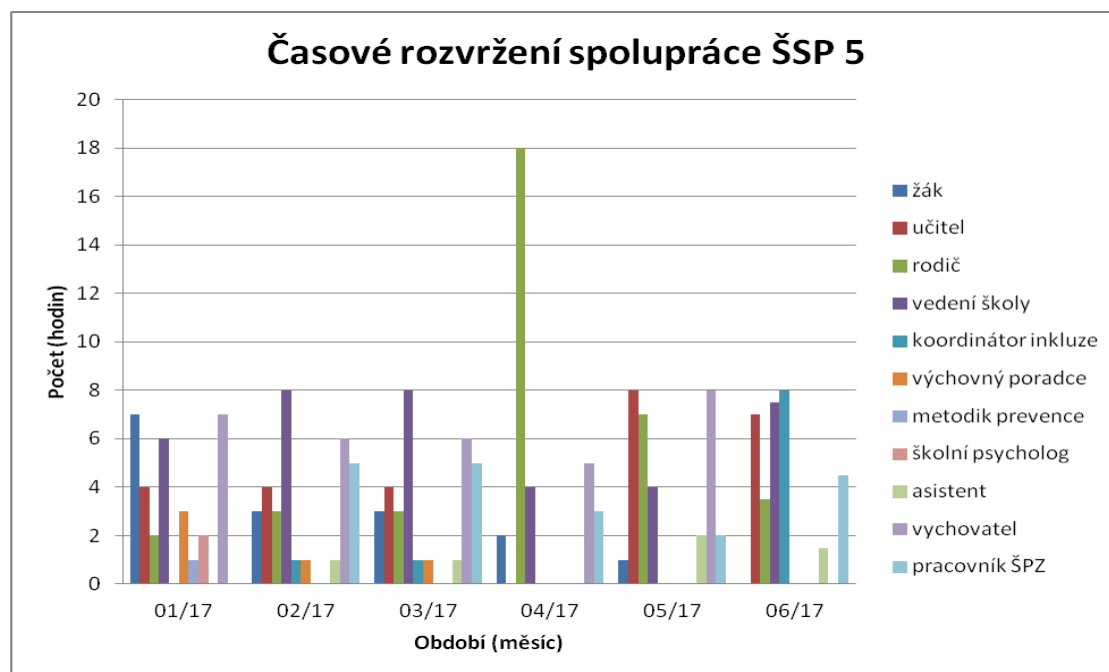

Graf 12: Výsledek poskytované podpory ŠSP 4 ve školním roce 2016/2017

ŠSP 4 za daný školní rok nevykázal ani jeden negativní výsledek. Celkem ve 138 případech v oblasti poskytované podpory byl vykázán pozitivní výsledek. Téměř stejný počet případů, konkrétně 129, bylo evidováno jako otevřený případ. Otevřeným případem byly hodnocené diagnostiky žáků na začátku školního roku a téměř veškerá reedukace žáků do měsíce dubna. Pozitivním výsledkem byla hodnocena spolupráce s pedagogickými pracovníky, se ŠPZ, rodiči a na konci školního roku i v oblasti reedukace žáků.

5.4 ZŠ D

ŠSP 5

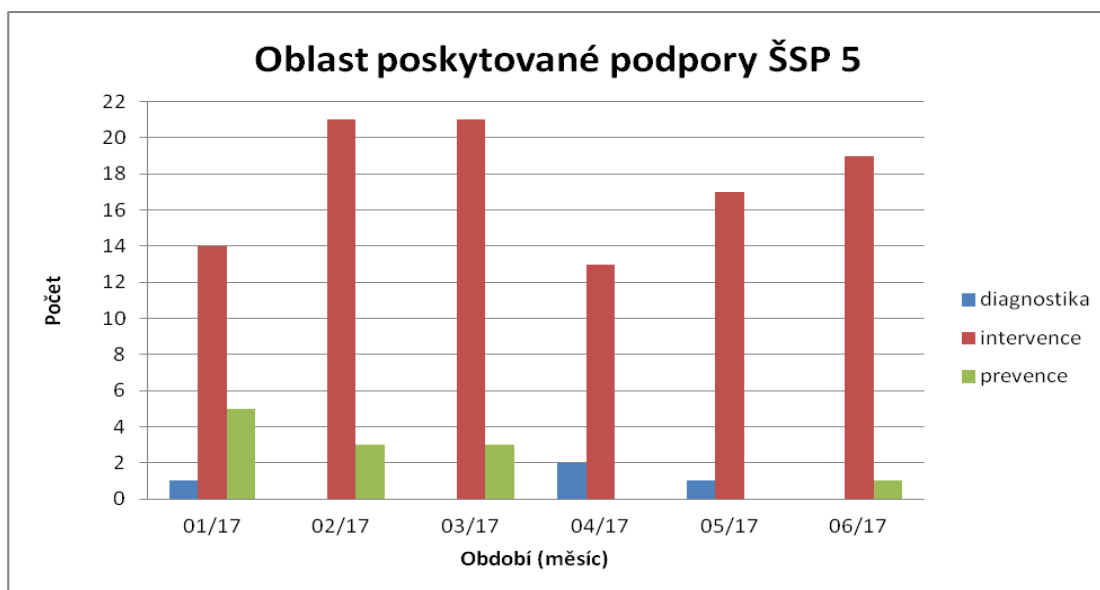

Graf 13: Časové rozvržení spolupráce ŠSP 5

ŠSP 5 spolupracoval nejvíce s vedením školy (37,5 hodin), rodiči (36,5 hodin) a vychovatelem (32 hodin). Nejvýraznější je v grafu zelenou barvou označená spolupráce s rodiči v měsíci dubnu, která činila 18 hodin. Velmi často se ŠSP scházel také s učiteli či konzultoval s pracovníky ŠPZ. V měsíci lednu proběhla jednorázová spolupráce se školním psychologem a metodikem prevence. Mimo měsíc červen došlo i k pravidelným schůzkám se žáky v celkovém rozsahu 16 hodin. Během roku došlo ke kooperaci také s koordinátory či výchovnými poradci v rozsahu 1 – 8 hodin za měsíc.

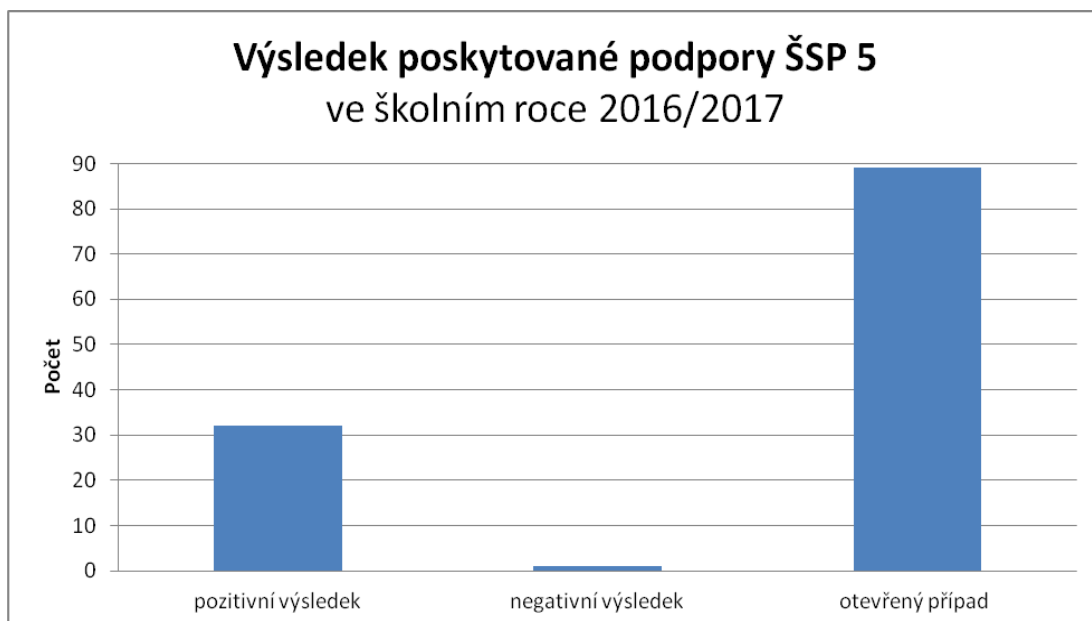
Nejmarkantnější je spolupráce s *rodiči*, v rámci které ŠSP 5 konzultoval výchovné a výukové problémy žáků, odklady žáků prvních tříd, PLPP a stanovoval podpůrná opatření v rámci domácí přípavy, seznamoval rodiče s doporučeními z PPP a docházkou na pedagogickou intervenci. S *učiteli* jednal ŠSP 5 především v rámci konzultací ohledně tvorby IVP a PLPP na základě doporučení z PPP a SPC, dále společně zajišťovali pedagogickou intervenci a potřebnou dokumentaci. S pracovníky ŠPZ konzultoval jednotlivé případy, kompenzační pomůcky a doporučení. U *žáků* dohlížel na srozumitelnost a porozumění předkládaného učiva a domluvených pravidel, při tvorbě PLPP zohledňoval jejich individuální potřeby. S *vedením školy*

byly probírány výukové a výchovné obtíže, dokumentace integrovaných žáků či metodické vedení asistentů pedagoga. Spolupráce s *výchovným poradcem* nastala při potřebě konzultace výchovných a výukových problémů, stejně tak jako s *vychovatelem, metodikem prevence* či *koordinátorem*. S posledním zmíněným zároveň konzultoval také IVP A PLPP. ŠSP 5 metodicky vedl *asistenty pedagoga* a pomáhal s potřebnou dokumentací.

Graf 14: Oblast poskytované podpory ŠSP 5

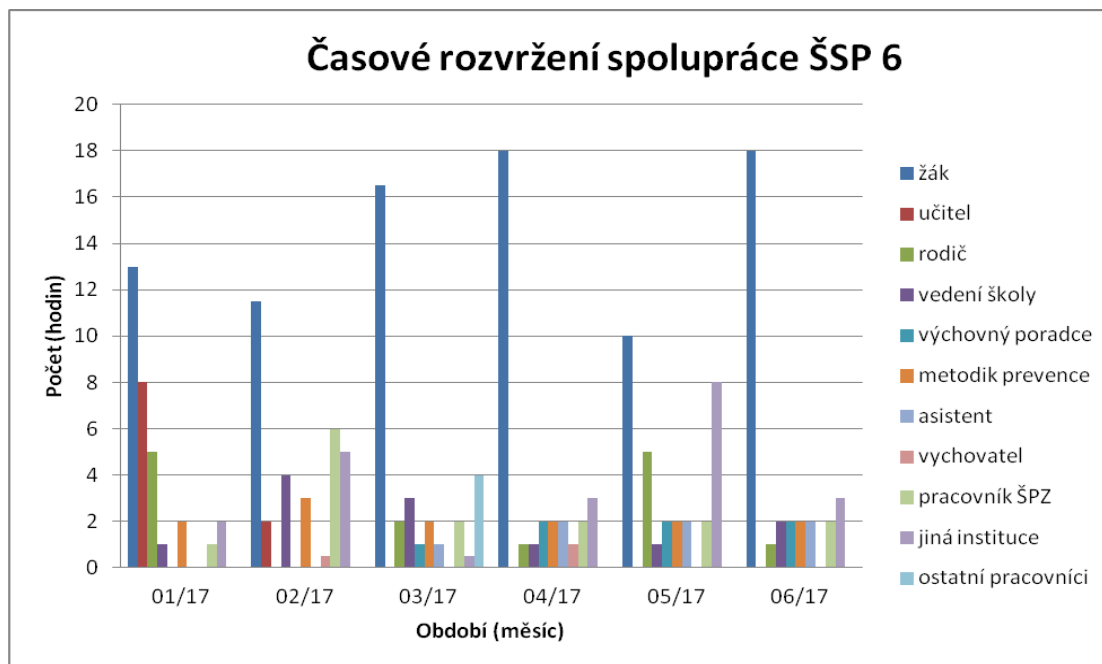
Pravidelně každý měsíc poskytoval ŠSP 5 podporu v oblasti intervence, v celkovém součtu 105 hodin. Nejvíce času ji věnoval v měsíci únoru a březnu, konkrétně 21 hodin. V rámci této podpory byly vypracovávány PLPP, konzultovány obtíže žáků v cizím jazyce, zajišťovány vhodné kompenzační pomůcky či v souvislosti se zápisy do 1. tříd řešeny odklady žáků se SVP. Diagnostika byla provedena ve třech měsících, v celkovém počtu 4 hodin. V tomto ohledu byla vyhodnocována účinnost PLPP a IVP či byly pilotně ověřovány škály adaptivního chování u dětí. V oblasti prevence se jednalo o schůzky s AP a pracovníky ŠPZ, o metodické setkávání asistentů či prevenci v problémovém chování žáků. S KI byly dále konzultovány výchovné a výukové problémy žáků a připravovány dokumenty pro inspekční činnost ČŠI. Oblast prevence činila v celkovém součtu 12 hodin.

Graf 15: Výsledek poskytované podpory ŠSP 5 ve školním roce 2016/2017

V měsíci červnu byl ŠSP 5 nucen vykázat jediný negativní výsledek, který vznikl na základě konzultace s rodiči, kteří nesouhlasili s navrhovaným opakováním 1. ročníku. Celkem ve 32 případech byl uveden pozitivní výsledek, který byl vykázán ve většině případů při jednání s vedením školy, u metodického vedení asistenta pedagoga, či konzultací se ŠPZ ohledně doporučení z vyšetření a kompenzačních pomůcek. Pozitivně byly vyhodnoceny i třídní schůzky, v rámci nichž proběhly individuální schůzky s rodiči integrovaných žáků. U učitelů a žáků byl pozitivní výsledek vykázán v rámci tvorby a průběžného kontrolování PLPP a IVP, díky nimž došlo u žáků ke zlepšení. Otevřené případy jsou zaznamenány v 89 případech. Jedná se například o spolupráci s výchovným poradcem, metodikem prevence a vychovateli z důvodu důsledného dlouhodobého trvání na dodržování pravidel u žáků s problémovým chováním a u rodičů při seznamování s PLPP a IVP. V neposlední řadě tak byly vyhodnoceny i konzultace s koordinátory ohledně jednotlivých žáků s výukovými a výchovnými problémy, kterým následovaly schůzky s rodiči.

ŠSP 6

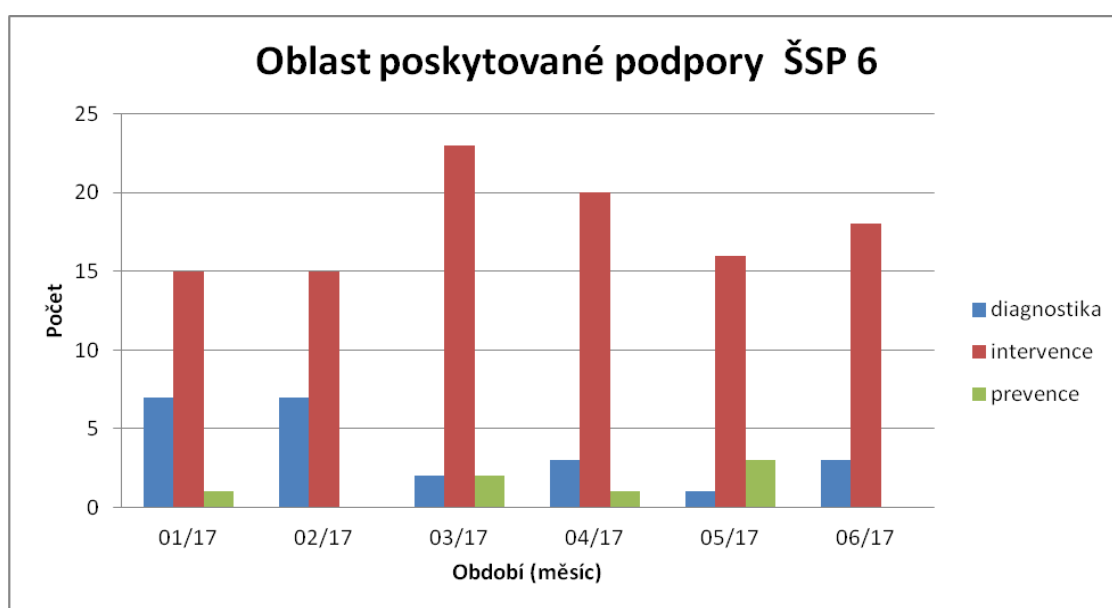

Graf 16: Časové rozvržení spolupráce ŠSP 6

Z grafu vyplývá jednoznačně nejčastější spolupráce se žáky. Minimální počet hodin, který ŠSP 6 žákům věnoval, byl v měsících květnu a jednalo se o 10 hodin. Naopak nejvyšší počet 18 hodin, byl zaznamenán v dubnu a červnu. K pravidelné spolupráci docházelo také s metodikem prevence, vedením školy, pracovníky ŠPZ či pracovníky z jiné instituce. Četně konzultoval ŠSP 6 také s rodiči, asistenty pedagoga a výchovnými poradci. K minimální spolupráci došlo s vychovatelem, celkem 1,5 hodin a učiteli, se kterými probíhala kooperace pouze v lednu a únoru v celkovém součtu 10 hodin.

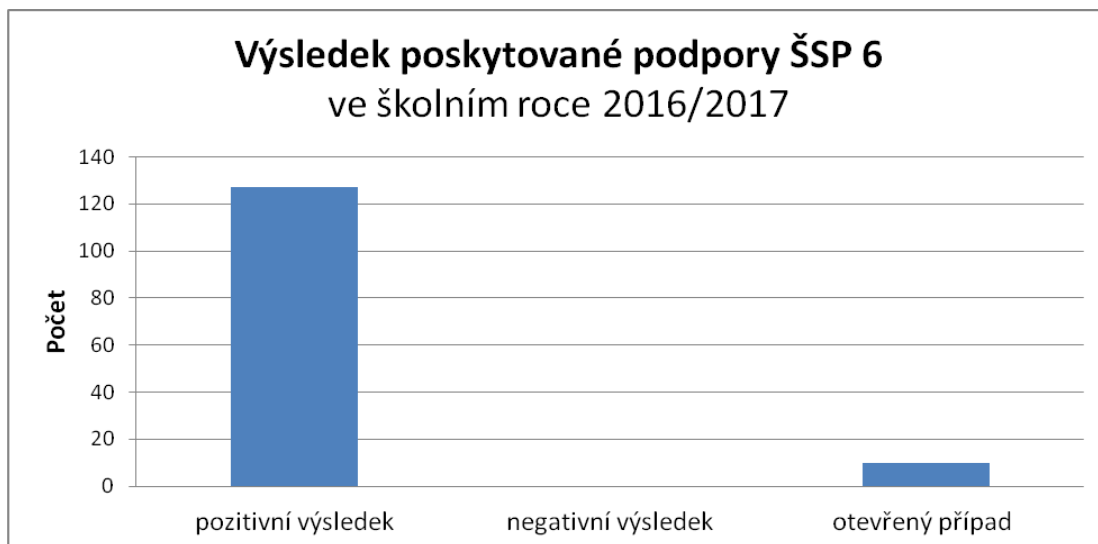
ŠSP 6 má zaměření na logopedii, tudíž v rámci práce se *žáky* nejčastěji probíhaly individuální hodiny logopedie. ŠSP se také podílel na tvorbě IVP a PLPP, které průběžně konzultoval a vyhodnocoval, dále domlouval vyšetření žáků v PPP a SPC či řešil individuální problémy žáků ohledně začleňování do kolektivu nebo nevhodného chování. *Vedení školy* pravidelně seznamoval s novými případy a informoval o výsledcích z jednání s rodiči. *S metodikem prevence* řešil šikanu v třídním kolektivu a s tím spojená kázeňská opatření, v neposlední řadě pak domlouvali postupy při realizaci preventivních programů. V průběhu roku došlo ke spolupráci s OSPOD, a také s klinickou logopedkou, se kterou bylo kontrolováno

IVP a dohodnuty další postupy nápravy u žáka. Časté schůzky proběhly také s pracovníky PPP a SPC, během kterých byly řešeny konkrétní případy žáků a konzultován IVP. V rámci konzultací byli *asistenti pedagoga* seznámeni s dalšími postupy při plnění IVP. Ohledně chování žáka musela být kontaktována i *vychovatelka* školní družiny. O logopedické péči na škole byli formou konzultace se ŠSP informováni *rodiče*. *Učitelům* pomáhal školní speciální pedagog s tvorbou IVP a společně se domlouvali a připravovali na schůzky s rodiči. Na půdě školy se pravidelně ŠSP 6 scházel s ostatními ŠSP, kdy konzultovali nové případy a hledali společná řešení při práci s žáky se SVP.

Graf 17: Oblast poskytované podpory ŠSP 6

Z grafu oblastí poskytované podpory vyplývá pravidelná podpora v oblasti intervence, celkem ve 107 případech. Oblast intervence zahrnovala především přímou práci se žákem v oblasti logopedie, s rodiči a pedagogy pak tvorbu a kontrolu IVP. V rámci intervence byly také žákům doporučovány vyšetření v SPC a PPP. Každý měsíc prováděl ŠSP 6 i diagnostiku, která byla za sledované období ve 23 případech. V rámci ní proběhly konzultace s metodikem prevence, vedením školy, pracovníky PPP, zákonnými zástupci či vychovatelkou školní družiny ohledně nevhodného chování žáka. Prevenci vykázal pouze v 7 případech a jednalo se například o schůzky s vedením školy, informovanost rodičů budoucích žáků prvních tříd či výměnu zkušeností s pracovníky PPP.

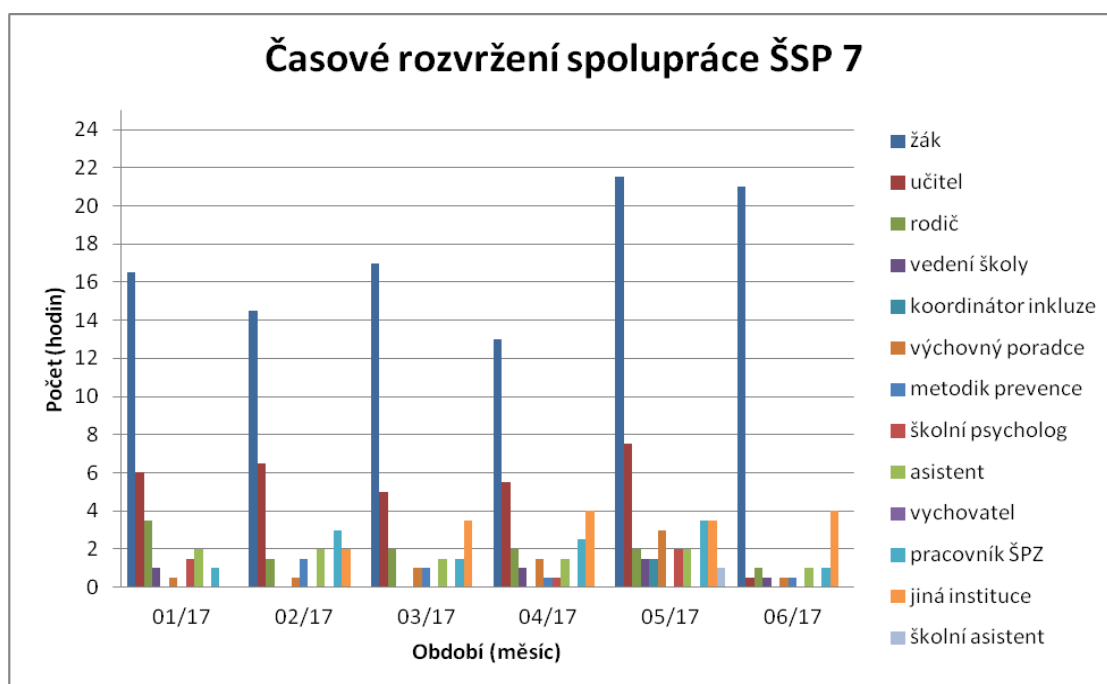

Graf 18: Výsledek poskytované podpory ŠSP 6 ve školním roce 2016/2017

Z grafu výsledků poskytované podpory za školní rok 2016/2017 je evidentní, že nejvíce případů mělo pozitivní výsledek. V celkovém součtu se jednalo o 127 případů vyhodnocených tímto výsledkem. Otevřený případ byl vyhodnocen pouze v 10 případech a negativní výsledek nebyl ŠSP 6 nucen vykázat vůbec. Otevřený případ byl vyhodnocen v 8 případech v lednu, kdy s pracovníkem OSPOD a vedením školy byla dohodnuta případová konference, s pracovníky PPP byly projednány postupy při podezření na poruchu chování a s rodiči proběhly schůzky ohledně IVP. U žáků se o tento výsledek jednalo v případě doporučení návštěvy logopedky. Ve všech ostatních případech došlo při spolupráci k pozitivnímu výsledku.

ŠSP 7

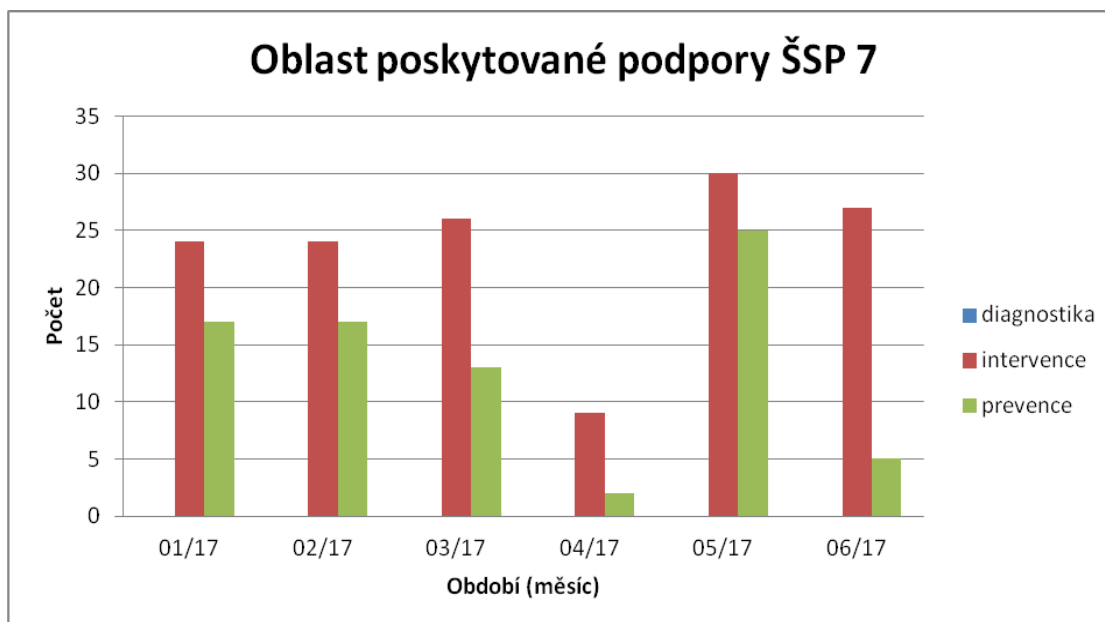

Graf 19: Časové rozvržení spolupráce ŠSP 7

Každý měsíc věnoval ŠSP 7 jednoznačně nejvíce času žákům. V průměru se jednalo o 15 hodin měsíčně. Každý měsíc dále spolupracoval s učiteli, rodiči, asistenty pedagoga či výchovnými poradci. V průběhu roku došlo na konzultace i se školním psychologem, koordinátorem či metodikem prevence, tato spolupráce se však pohybovala kolem 1,5 – 4 hodin za školní rok. Kromě pracovníků školy spolupracoval ŠSP 7 s lékaři, se SVP či zástupci středních škol, v celkovém součtu se jednalo o 17 hodin.

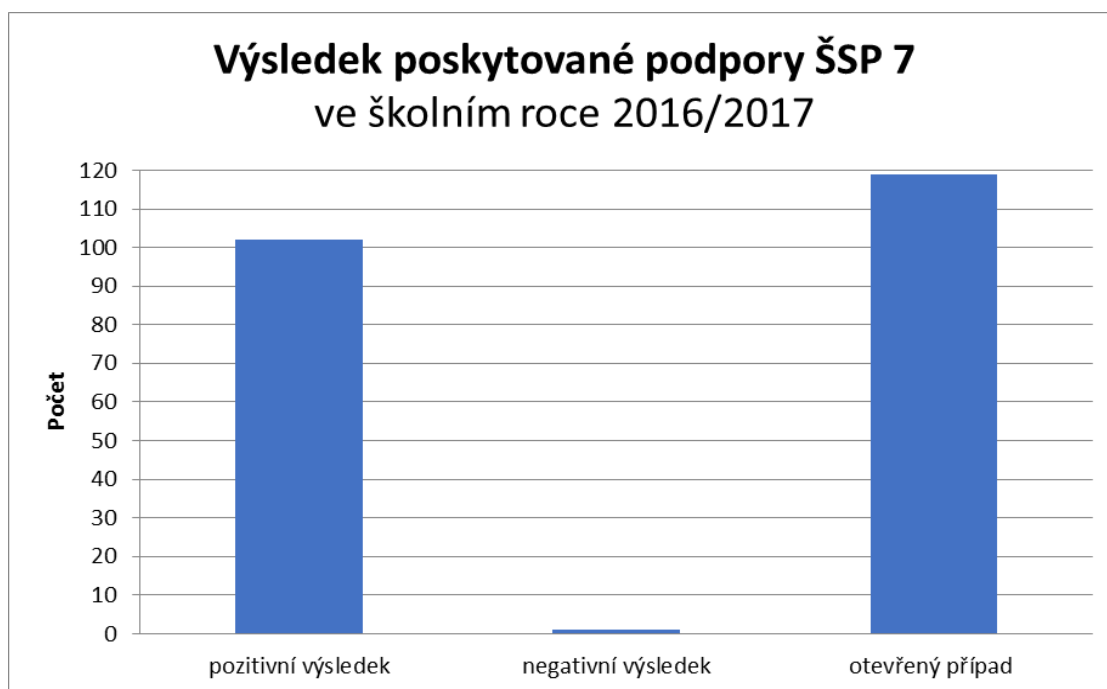
V rámci schůzek s *vedením školy* konzultoval ŠSP 7 jednotlivé PLPP, IVP a poskytoval výsledky z jednání s rodiči žáků se SVP. S *rodiči* společně vyhodnocovali současný stav žáka a domlouvali další postupy. S *metodikem prevence* ŠSP 7 sestavoval preventivní programy a řešil vztahové problémy mezi žákem a učiteli. Nevhodné chování žáků k učitelům bylo konzultováno i s *výchovným poradcem*. V rámci spolupráce s *učiteli* poskytoval ŠSP informace ohledně práce s jednotlivými druhy PO. Každý měsíc s *žáky* v rámci intervence procvičoval gramatiku, časoprostorovou orientaci, práci s chybou, u žáků s OMJ posiloval slovní zásobu. Při osobních konzultacích řešil problémy odehrávající se doma, opakované lhaní nebo posiloval u jednotlivých žáků sebevědomí. S *asistenty pedagoga* nejčastěji

konzultovali postupy v rámci inkluze a domlouvali vhodné formy a metody spolupráce. V grafu je uvedena spolupráce s *jinou institucí*, v tomto případě se jedná například o lékaře, do jehož péče byl svěřen žák cizinec či se střediskem výchovné péče Plzeň, kam zpět přestoupila žákyně s nutností opakovat ročník.

Graf 20: Oblast poskytované podpory ŠSP 7

Každý měsíc poskytoval ŠSP 7 podporu v oblasti intervence a prevence. V celkovém součtu se jednalo o 140 případů, kdy byla poskytnuta intervence a 79 případů, kdy byla poskytnuta podpora v oblasti prevence. Nejvíce poskytované byly tyto druhy podpory v měsíci květnu. V rámci intervence byly vedeny motivační rozhovory žáků ke školní práci, řešilo se chování ve vypjatých situacích, cvičil s žáky prostorovou orientaci, rozvoj slovní zásoby či pomáhal s přípravou na vyučování různých předmětů. Dále ŠSP 7 poskytoval pomoc s potřebnou dokumentací. V rámci prevence se řešily vztahy mezi spolužáky, byla domluvena pravidla komunikace a spolupráce mezi AP a TU, s učiteli proběhla vhodná volba metod, forem práce a organizace třídy. S rodiči měl ŠSP 7 kromě osobních schůzek i telefonické domluvy ohledně dohlížení na domácí přípravu. Oblast diagnostiky nebyla zastoupena.

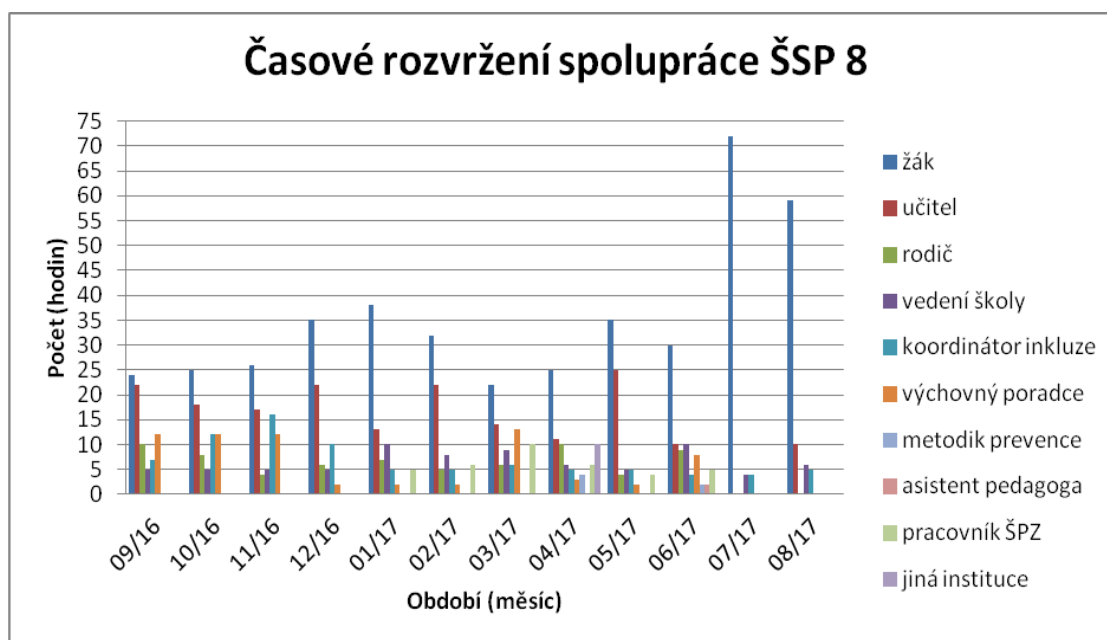

Graf 21: Výsledek poskytované podpory ŠSP 7 ve školním roce 2016/2017

Pozitivní výsledek poskytované podpory byl zaevidován ve 102 případech. Jednalo se například o dohodnutý postup v problematice přijímacího řízení u žáků se SVP či o spolupráci s rodinnými zástupci při zajištění a doručení podkladů pro přijetí na SŠ. Dále pak o výběr metod, forem a pomůcek pro práci se žáky se SVP. V některých případech došlo k pozitivnímu výsledku i při samotné práci se žáky (ovládání gramatických pravidel, práce s chybou apod.). Otevřený případ uvedl ŠSP 7 u 119 případů. Většinou byl tento výsledek uveden u hodnocení IVP, u spolupráce s PPP, u jednání s rodiči, konzultací ohledně nekázně žáků vůči vyučujícím či například při práci s žáky cizinci. Negativní výsledek uvedl ŠSP 7 v měsíci květnu, kdy po konzultaci s pracovníkem ŠPZ ohledně vyšetření žáka došlo k odlišnému názoru na věc.

5.5 ZŠ E

ŠSP 8

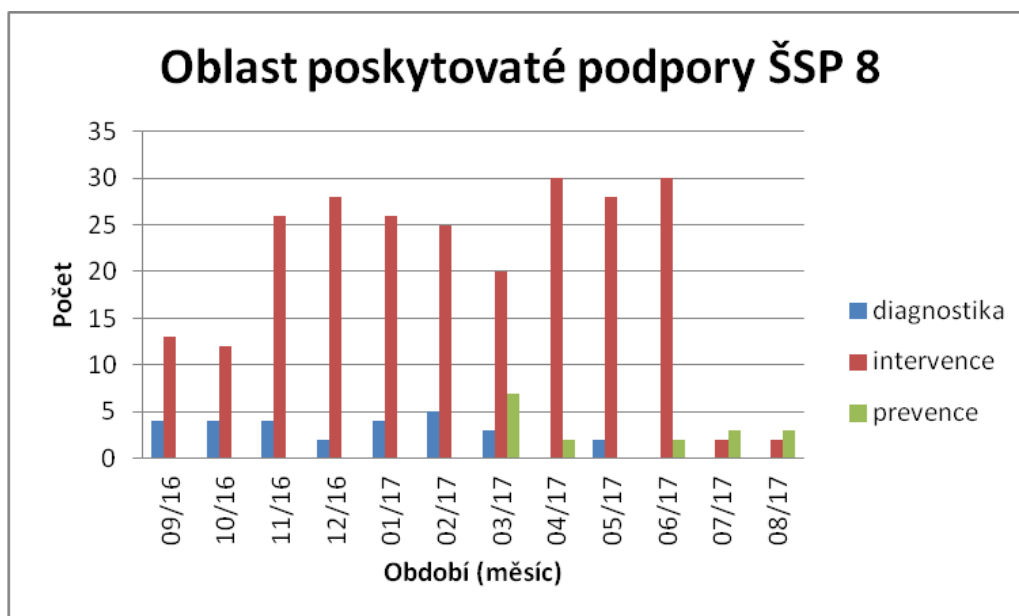

Graf 22: Časové rozvržení spolupráce ŠSP 8

ŠSP 8 během školního roku pravidelně spolupracoval se žáky, jejichž péči věnoval v celkovém součtu 423 hodin. Z grafu je zřejmá i celoroční kooperace s ostatními pedagogy, včetně vedení školy a koordinátory inkluze. Od září do června probíhaly pravidelné schůzky s výchovným poradcem a rodiči. Od ledna do června ŠSP 8 spolupracoval cca 5 – 10 hodin měsíčně i s pracovníky ŠPZ. Během roku se pak v grafu objevuje dvouhodinová spolupráce s asistentem pedagoga či je v menší míře zastoupena aktivita metodika prevence. V dubnu pak došlo k jednorázové spolupráci v rámci jiné instituce.

Tento školní speciální pedagog počátkem školního roku prováděl u vybraných *žáků* orientační speciálně pedagogické diagnostiky v různých oblastech. V průběhu celého roku pak probíhaly převážně reedukační činnosti v oblastech čtenářských dovedností, matematiky, nácviku pozornosti či pravolevé orientace. Objevily se i kontrolní diagnostiky ke zjištění fungování nastavených opatření. *Vedení školy* bylo měsíčně průběžně seznamováno s výsledky speciálně pedagogické činnosti. V rámci schůzek s *metodikem prevence* byly konzultovány konkrétní případy žáků, stejně tak jako při schůzce s *asistentem pedagoga*, která byla zaměřena na výukové metody

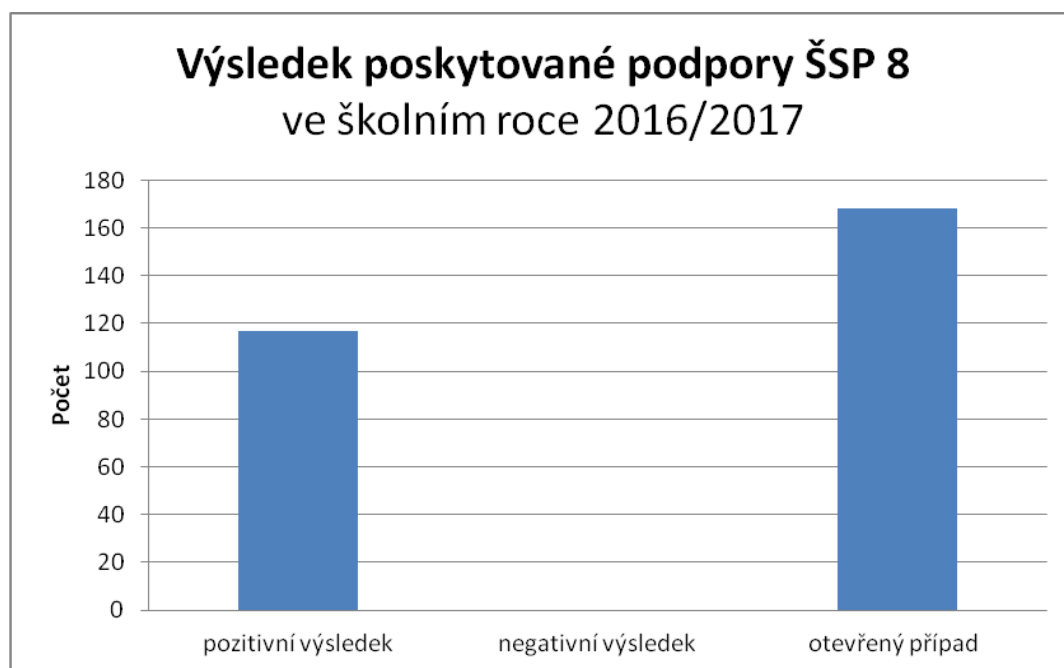
a hodnocení ve výuce. ŠSP 8 pomáhal *pedagogům* s přípravou PLPP, vedl semináře ohledně změn v legislativě a hodnocení práce s doporučením z PPP, navštěvoval vyučovací hodiny či poskytoval metodické konzultace. Konzultační činnost s *rodiči* žáka nastala v případě kariérního poradenství, výběru sekundárního vzdělání, vyhodnocení PLPP nebo v případě potřeby vyšetření žáka k zařazení do SVP. Doplnění vypracovaných IVP a PLPP či konzultace nad preventivními opatřeními s ohledem na jednotlivé diagnózy řešil ŠSP 8 s *výchovným poradcem*. Společně s *koordinátory inkluze* byl ŠSP 8 zapojen do přípravy portfolia pro žáky se SVP, na začátku školního roku připravovali potřebnou školní dokumentaci, či nastavovali pravidla pro práci s žákem cizincem. V neposlední řadě proběhla spolupráce se *ŠPZ*, v tomto případě se jednalo o práci s identifikátory PO I. – V. stupně a konzultovalo se zařazení žáka do PO.

Graf 23: Oblast poskytované podpory ŠSP 8

Po celý rok poskytoval ŠSP 8 podporu v oblasti intervence, celkem ve 242 případech. U žáků se jednalo především o reedukační činnost zaměřenou na percepci, dyskalkulické obtíže, styl učení, sluchovou analýzu a syntézu slov, kognitivní schopnosti či logopedii. Vedení bylo průběžně seznamováno s výsledky speciálně pedagogické činnosti. S koordinátory byla v rámci metodických konzultací připravována portfolia pro žáky se SVP. Dále ŠSP 8 poskytl metodické konzultace nad konkrétními žáky v oblasti výukových metod a v oblasti hodnocení především

asistentům pedagoga a učitelům. S rodiči vedl schůzky ohledně výukových a výchovných obtíží žáků. Od začátku školního roku prováděl ŠSP 8, v rámci diagnostiky, u žáků orientační speciálně pedagogickou diagnostiku zaměřenou na čtení, percepce, jazykové roviny a psaný projev. Mimo to prováděl rozhovory a kresebné metody. Na konci školního roku se v grafu promítá i oblast prevence, zde byla realizována konzultační činnost s rodiči ohledně nastavení preventivních opatření a nutnosti kontrolního vyšetření. Dále proběhla metodická konzultace s pracovníky ŠPZ ohledně začlenění žáka do II. stupně PO, s koordinátory inkluze ŠSP 8 řešil pravidla pro práci se žákem cizincem a s výchovným poradcem spolupracovali při tvorbě PLPP. V měsíci červenci byly vyhodnoceny jednotlivé diagnostiky u žáků, kterým byla poskytována speciálně pedagogická činnost v jednotlivých oblastech, byla připravována portfolia žáků pro následující školní rok či rozpracován sociálně preventivní program s ohledem na rozvoj prosociálního chování u dětí, vyžadujících zvýšenou pozornost.

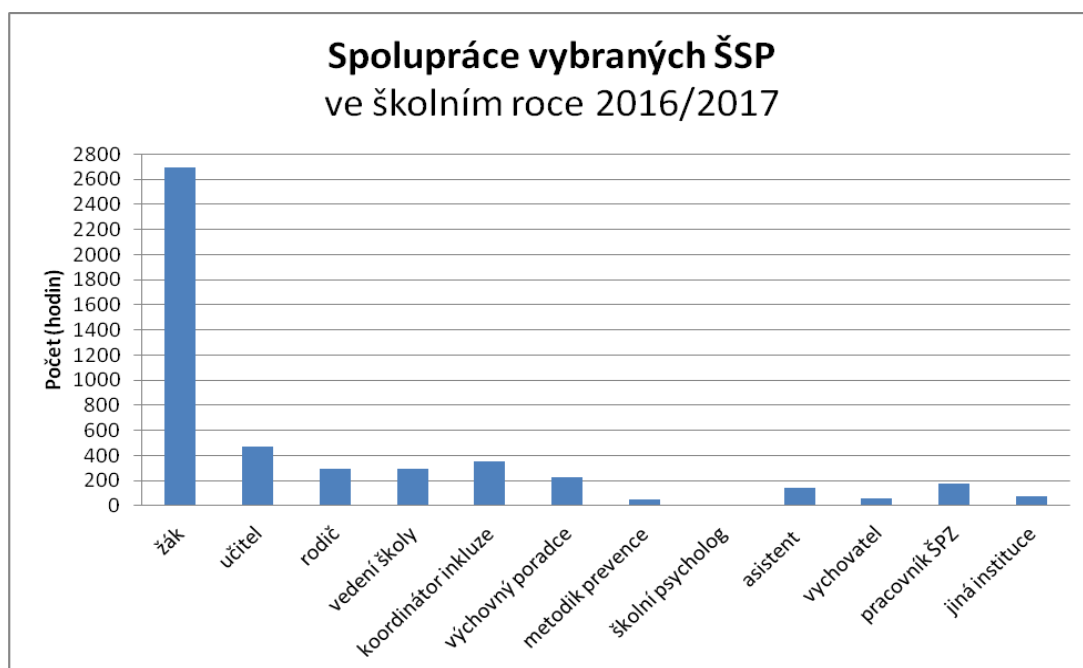

Graf 24: Výsledek poskytované podpory ŠSP 8 ve školním roce 2016/2017

Ve školním roce 2016/2017 nevykázal ŠSP 8 v oblasti podpory žádný negativní výsledek. Ve 117 případech byl zaznamenán pozitivní výsledek, který byl převážně v oblasti intervence, konkrétně například u metodických konzultací (s vedením, KI, pedagogy, rodiči) a v některých případech při reedukační činnosti s žáky. U poslední

zmíněné činnosti převažuje spíše výsledek podpory vyhodnocen jako otevřený případ. Tento výsledek zahrnuje konkrétně 168 případů. Kromě reedukační činnosti se žáky sem patří i orientační diagnostiky, které byly prováděny na začátku školního roku ke zjištění obtíží daných žáků či konzultace s učiteli při řešení dlouhodobých obtíží žáka. V oblasti prevence je zaznamenán jak pozitivní výsledek (práce se ŠPZ, metodikem, učitelem, žákem), tak otevřený případ (KI, rodič). Pozitivní je určitě fakt, že ŠSP 8 nevykázal v průběhu roku žádný negativní výsledek v poskytované podpoře.

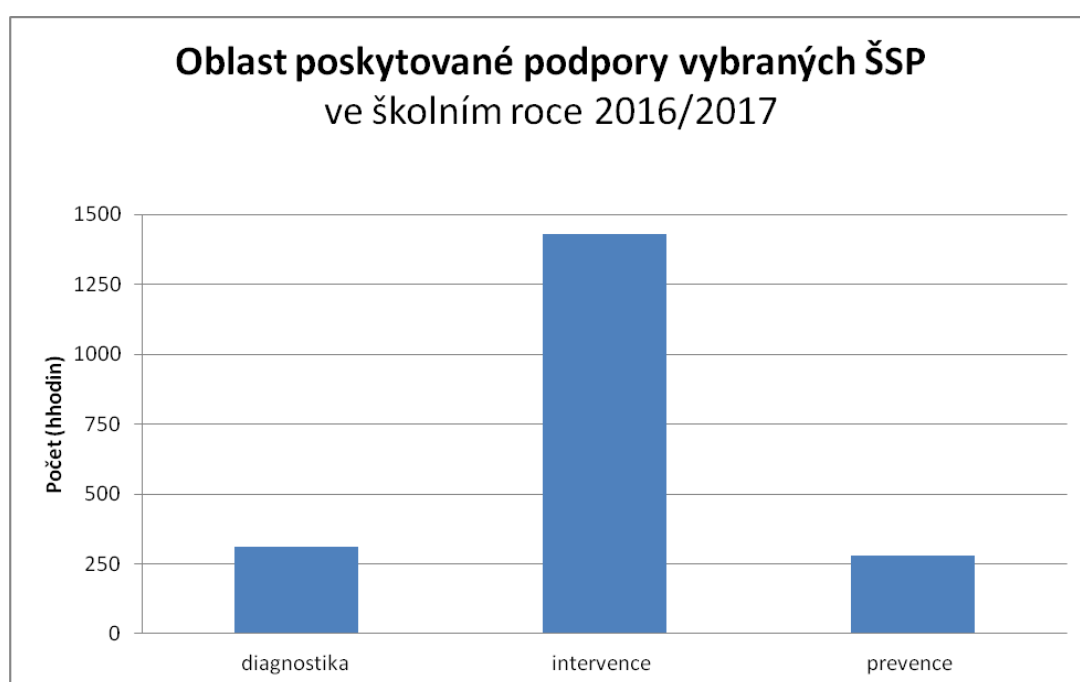
5.6 Celkové hodnocení

Graf 25: Spolupráce vybraných ŠSP ve školním roce 2016/2017

Do grafu je promítnuta spolupráce s různými subjekty všech výše zmiňovaných ŠSP za školní rok 2016/2017. Je zcela zřejmé, že nejvíce času školní speciální pedagogové věnují práci se žáky, v celkovém součtu osmi vybraných pedagogů se jednalo o téměř 2 700 hodin poskytovaných pouze jim. V menší míře pak téměř shodně spolupracují s učiteli, především s TU žáků se SVP a koordinátory inkluze. S těmito aktéry kooperují především při tvorbě IVP a PLPP. Koordinátoři také využívají přítomnost ŠSP při výběru vhodných kompenzačních pomůcek a materiálů. Velmi důležitou roli hrají i pravidelné schůzky s rodiči a vedením školy. Vedení školy je povětšinou pouze informováno o průběžných výsledcích práce ŠSP. Rodiče jsou přítomni u podepisování IVP a mají možnost se v případě problému u žáka kdykoliv domluvit

na schůzce se ŠSP. S výchovným poradcem spolupracovali všichni ŠSP v případě, kdy vyvstal problém s chováním žáka. Tato spolupráce v celkovém součtu činila 227 hodin. Ve spolupráci s metodikem prevence byly vytvářeny preventivní programy školy zaměřené například na šikanu. Celkem 76 hodin bylo konzultováno s pracovníky jiných institucí, tito pracovníci byli například logopedi, lékaři či pracovníci OSPOD. Ve větší míře komunikují ŠSP také s PPP a SPC, tato komunikace probíhá buď osobní schůzkou, v mnoha případech i telefonicky či emailem. Většina ŠSP má v těchto zařízeních kontakty, které jim umožňují v případě naléhavosti problému rychlejší odezvu.

Graf 26: Oblast poskytované podpory vybraných ŠSP ve školním roce 2016/2017

Z grafu poskytované podpory za školní rok 2016/2017 u všech vybraných školních speciálních pedagogů je jednoznačně nejvíce zastoupena oblast intervence. Téměř totožně zastoupená je pak oblast diagnostiky a prevence. Diagnostika byla u většiny ŠSP vykazována na začátku a konci školního roku, kdy byly prováděny orientační speciálně pedagogické diagnostiky zaměřené na poruchy učení, psaní, čtení či percepce. Ve spolupráci s učiteli, vedením a rodiči byly tvořeny a konzultovány IVP a PLPP. Na konci školního roku došlo ke kontrole účinnosti těchto plánů a vyhodnocení práce v hodinách ANP. Oblast prevence v celkovém součtu zastoupena nejméně a vyskytovala se v průběhu celého školního roku. Spadaly sem například

schůzky s učiteli, během kterých se vybíraly a konzultovaly vhodné metody a formy práce se žáky se SVP. Se žáky bylo konzultováno vhodné chování v třídním kolektivu. Probíhaly také metodické schůzky s asistenty, metodiky prevence a koordinátory.

5.6.1 Doplnění evaluačních formulářů

Každý měsíc se pod evaluačními formuláři nacházely dvě otázky, pomocí nichž byly zjišťovány překážky a rizika, se kterými se ŠSP daný měsíc setkal a opatření, díky nimž by mohl zkvalitnit vykonávání své pozice a předcházet uvedeným rizikům.

V této souvislosti bylo často uváděno riziko v domácí přípravě žáků, kterému se ŠSP snažili předejít především opakovanými konzultacemi s rodiči, v rámci nichž jim byly nabídnuty vhodné metody práce s dětmi. Další riziko vykazali ŠSP v součinnosti všech pedagogických pracovníků, kteří se žáky pracují. Uvedenému riziku se snaží předcházet dohodou o vzájemné informovanosti a tím, že nabízí možnost konzultací. V některých měsících uvedli problém na straně pedagogů se včasným dodržováním termínů pro odevzdání důležité dokumentace ohledně žáků, v souladu s tím spolupracují s vedením školy na kontrole termínovaných úkolů. V neposlední řadě zmiňují problém jednotlivých pedagogů s nedostatečnou znalostí problematiky inkluze. Mnohé problémy by řešila větší vstřícnost pedagogů, informovanost a zájem o spolupráci. Při uzavírání klasifikace odmítají například někteří pedagogové uvolňovat žáky z hodiny, aby s nimi bylo možné vykonávat předepsanou intervenci či ANP.

6 ROZHOVORY

V rámci rozhovoru se školními speciálními pedagogy (*Příloha 1*) byl současně proveden i rozhovor s koordinátory inkluze, kteří se školním speciálním pedagogem na dané škole působí a spolupracují.

Jednotliví školní speciální pedagogové i koordinátoři byli osloveni emailem s prosbou o rozhovor k diplomové práci. Společně jsme se pak domluvili na vyhovujícím termínu. Celkově byl rozhovor realizován s osmi oslovenými školními speciálními pedagogy. Dotazovaní si nepřáli být nahráváni, proto byly odpovědi v průběhu rozhovoru písemně zaznamenávány.

Jednotlivé rozhovory probíhaly na půdě školy, kde školní speciální pedagog či koordinátor inkluze působí, pouze jednou mimo školní prostředí. Každý z rozhovorů probíhal odděleně a volba místa prostředí školy se mi jevila jako nejvýhodnější především z následujících důvodů:

Školní speciální pedagogové se nacházeli v prostředí školy, tudíž mohli rozhovor obohatit o ukázkou dokumentace, pomůcek, materiálů, školních programů či prostorů, kterých ke své práci využívají.

Realizace rozhovorů ve škole se mi především pro dotazující jevila nejvýhodnější z hlediska času, jelikož jsme využili povětšinou volné hodiny či čas ihned po vyučování.

6.1 Rozhovor se ŠSP

V otázkách bylo zjišťováno, na čem všem se školní speciální pedagog na škole podílí a s kým a jak spolupracuje. Dále bylo dotazováno, jak dostačující je nabídka kurzů/seminářů související s touto pozicí, popřípadě, která další školení by ŠSP ocenili. Rozhovory byly realizovány s 8 školními speciálními pedagogy, působícími na 5 školách. Z těchto škol se 4 nachází v Plzni či jiném městě Plzeňského kraje a navštěvuje je nad 250 žáků, pouze v jednom případě se jedná o menší školu rodinného typu s počet žáků cca 150. Pátá škola se nachází na vesnici a navštěvuje ji cca 250 žáků.

Očekávání ŠSP

Většina z dotazovaných vykonává pozici školního speciálního pedagoga již řadu let na škole, na které momentálně působí. Zhruba polovina školních speciálních pedagogů má k této pozici ještě úvazek v rámci třídnictví na shodné škole. Než začali tuto pozici vykonávat, očekávali od ní především to, že budou moci pomoci dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. Všichni zmínili, že je baví práce s dětmi a věděli, že by byla možnost jim touto cestou pomoci. Mimo to věděli, že je čeká komunikace se všemi zúčastněnými a koordinace spousty potřebných činností.

„Hlavně to, že se pomůže dětem se speciálními vzdělávacími potřebami, konkrétně se specifickou poruchou učení, kterých bylo v té době dost.“

„Byla to pro mě výzva, jelikož sama mám syna se svalovou dystrofií. Uměla jsem se tedy vcítit i do role rodičů a věděla jsem, co vše to obnáší, proto jsem se rozhodla, že budu takto pomáhat.“

„Chtěla jsem ukázat, že všechno jde, když se chce a člověk se snaží a má to v sobě.“

Předpoklady ŠSP a jeho důležitost

Všichni dotazovaní se shodli na tom, že nezbytným předpokladem pro školního speciálního pedagoga je empatie. Umění vcítit se do žáka je nezbytné pro to, aby mu uměli a mohli pomoci. Mimo to je důležitý cit, trpělivost, vlídnost a umění naslouchat.

„Určitě empatie, umění se vcítit do žáka je hodně důležité.“

„Měl by být empatický, měl by mít dobře rozvinutou psychohygienu, určitou morálku a být tak trochu manipulátorem.“

Dalším významným předpokladem, na kterém se ŠSP shodli, jsou dobré komunikační schopnosti, jelikož v této pozici komunikují jak s žáky, tak s rodiči, ostatními pedagogy či s pracovníky jiných zařízení. Všichni dotazovaní zdůraznili

i nutnost odborného vzdělání, které je důležité hlavně proto, aby věděli na koho se obrátit, které neziskové organizace oslovit, znali legislativu apod.

„Kvalifikaci v oblasti speciální pedagogiky (speciální pedagogiky oborové, 5leté studium na VŠ), celoživotní vzdělávání – odborné semináře, přednášky.“

„Speciálně pedagogické vzdělání, praxi, zdravý selský rozum, citlivý individuální přístup k dětem.“

Školní speciální pedagog zajišťuje především podporu dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. Zároveň je k dispozici rodičům, pro které je ŠSP jakýmsi prostředníkem mezi školou a ŠPZ, a s kterými v případě potřeby konzultuje daný problém. Pedagogové se na ŠSP obrací především v případě, že potřebují poradit, jaké vhodné formy či metody práce mají využít u daného žáka se SVP, při tvorbě PLPP, IVP či ohledně změn v legislativě. Mimo to mohou pomáhat i při výběru asistentů pedagoga.

„Školní speciální pedagog je jako vztyčná osoba, za kterou můžou děti přijít, když nenajdou pochopení u třídního učitele. V tu chvíli se na mě obrátí a já už s kolegy vše vykomunikuji.“

„(...) pro žáky je to jistá forma, jak si můžou doplnit účelné pole kognitivních funkcí (náprava čtení, cvičení zvukové diference, vizuomotrika apod.).“

„Pozice speciálního pedagoga je důležitá pro všechny děti. Děti na škole mají člověka, který není „učitel“, proto mu důvěřují, svěřují se, mají v něm oporu. To samé platí pro rodiče. Učitelé vyhledávají odbornou pomoc – jak přistupovat k žákům (problémové chování, nejruznější krize – rozvod rodičů aj., postižení, sociální vyloučení). Učitelům poskytují pomoc a podporu i při orientaci v legislativě.“

„(...) pro rodiče je výhodou, že ví na koho se v případě problému obrátit a ví, že za mnou mohou přijít (rodiče této možnosti hodně využívají).“

Činnosti a spolupráce ŠSP

Školní speciální pedagog se dostane do kontaktu s mnoha subjekty. V první řadě spolupracuje s žáky, učiteli a rodiči. Mezi další se řadí pracovníci ŠPZ, pracovníci PPP a SPC, ale i odborníci z jiných institucí (lékaři, OSPOD, neziskové organizace apod.). ŠSP se podílí na přímém vyhledávání dětí se SVP a doporučuje je na vyšetření do PPP a SPC, účastní se zápisů do prvních tříd, vede ambulanti nápravné péče, v rámci nichž se se žáky zaměřuje na dané obtíže. Rodičům poskytuje ŠSP možnost konzultací, při nichž řeší například výchovné a výukové obtíže žáka. Ostatním pedagogům na škole doporučuje v případě potřeby odbornou literaturu, volí s nimi vhodné metody a formy práce či jim předává informace ohledně změn v legislativě. Většina z nich se na ŠSP obrací při tvorbě IVP a PLPP. V rámci školy také ŠSP koordinuje asistenty či učitele při pedagogické intervenci. Do běžných činností patří také vyhledávání a doporučování vhodných kompenzačních pomůcek. S PPP a SPC si povětšinou posílají potřebnou dokumentaci a problémy řeší telefonicky či emailovou konverzací. Na většině škol také probíhají pravidelné, většinou měsíční, porady (kulatý stůl), kde jsou řešeny aktuální problémy.

„Jsem k dispozici ostatním učitelům pro konzultaci dětí se SVP, vyhledávám děti a doporučuji je na vyšetření, podílím se na plánu pedagogické podpory, dělám rozhovory a pravidelné schůzky s rodiči.“

„Pomáhám žákům s poruchami učení a chování, žákům zdravotně znevýhodněným, řeším příčiny slabého prospěchu, pomáhám žákům řešit jejich osobní a rodinné problémy, nabízím kariérové poradenství, předcházím záškoláctví, šikaně, kouření, alkoholismu atd. Pracuji se třídami a skupinami (osobnostní rozvoj, motivace, zlepšení klimatu třída atd).“

„Komunikuji s rodiči, spolupracuji s neziskovými organizacemi (člověk v tísni, Diakonie), chodím do tříd a kontroluji práci se žáky, dělám screening školní zralosti, kontroluji asistenty, spolupracuji s PPP a SPC, v případě potřeby pomáhám s IVP, předávám informace ohledně legislativy.“

„Žákům poskytuji především pedagogickou intervenci, kdy se pravidelně scházíme individuálně nebo v malé skupince.“

„Kontroluji práci asistentů, kdy chodím i do vyučování.“

Dokumentace

Školní speciální pedagog se v rámci své práce setkává s velkým množstvím různých dokumentů. Do rukou se jim dostanou zprávy z PPP a SPC, které konzultují jak s rodiči, tak s vedením školy a třídními učiteli. Z doporučení těchto zpráv pak tvoří podle stupně PO plány pedagogické podpory a individuální vzdělávací plány. Ve většině případů pomáhá ŠSP třídním učitelům tyto plány tvořit. Mimo to vyplňují například záznamy o práci v rámci intervence, kartu žáka o posunech v dané oblasti, dostávají do ruky různá sdělení školy, žádosti či zprávy z odborných vyšetření.

„Hlavně s vyhláškami, tvořím IVP, PLPP, setkávám se s veškerou dokumentací, která opouští školu a týká se žáků se SVP, dále jsou to zprávy z PPP apod.“

„Plán pedagogické podpory, IVP, zprávy z PPP, dokumenty oproti podpisu PPP, různá sdělení školy rodičům, žádosti převzetí atd.“

„Vytvářím společně s TU - IVP, PLPP. Dále jsou to zprávy z psychologického vyšetření, zdravotní zprávy. IVP – sejdu se s jednotlivými pedagogy (M, Čj, Aj ...), poté IVP napíšu, předám TU, TU – obejde jednotlivé pedagogy (originál IVP podepíše, nechají si kopie) a pozve si rodiče, poté IVP podepíše pracovnice PPP, SPC.“

Většina školních speciálních pedagogů zmínila stále narůstající administrativu, která zabírá hodně času, který by se dal využít ve prospěch žáků. Na druhou stranu i souhlasí s tím, že pokud všechno zmiňované vyplňování slouží k dobré věci, je to v pořádku.

„Administrativy je stále více a více a zabírá moc čas, který může být věnován žákům.“

„Administrativy je opravdu hodně, ale pokud to slouží k dobré věci, je to v pořádku.“

Problémy a jejich řešení

Problémy, se kterými se ŠSP setkávají, jsou hodně různorodé. Nejčastěji se jedná o žáky se SPU, výukovými obtížemi či poruchami chování. Zároveň se u žáků setkávají také s problémy s přípravou do školy (úkoly, zapomínání). Ze strany rodičů je nejčastějším problémem spolupráce. ŠSP se často setkávají s tím, že rodiče přesouvají většinu práce na učitele a málo se zapojují.

„Ze strany rodičů je to hlavně to, že mají od dětí vysoká očekávání (vzhledem k tomu, že je u nás na škole pouze 1. stupeň, řeší se přechod na jinou školu a rodiče žáky ženou, aby uspěli a neberou na ně ohled). Řešíme to tak, že provázíme žáky přestupem na školu - děláme minimálně 2 schůzky, kdy se mluví o přestupech (vyplňujeme přihlášky, probíráme možná rizika), pořádáme i individuální konzultace s rodinou, či chodíme s žáky na den otevřených dveří. Pokud se na školu chystá více dětí, kontaktujeme ředitele dané školy, informujeme ho a zjišťujeme situaci.“

„Žáci mají často tendence vyhnout se ANP, které jsou nad rámec vyučování (ráno od 7:00). Snažíme se poskytovat ANP i během vyučování, nelze to tak však dělat ve všech případech.“

„U žáků se objevuje vznětlivost, problémy v chování a vulgarita. Ohledně chování máme nastavená pravidla, ke kterým se neustále dokola vracíme, i několikrát denně.“

„U rodičů je problém ten, že se neobrací při problému (v rámci IVP) přímo na školu a jdou rovnou do SPC, PPP, pak nastanou konflikty s těmito pracovišti (např. rodič podepíše IVP a pak si jde stěžovat do poradny). Rodičům se to snažíme vysvětlovat na třídních schůzkách a individuálních konzultacích, při podpisu IVP je přítomno více lidí (TU, speciální pedagog), vše se projede a ujasní se veškeré povinnosti rodiče a učitele.“

V rámci práce se žáky se SVP vnímají školní speciální pedagogové velké zlepšení. Důležitá je pravidelnost a důslednost. Zároveň zmiňují, že to není pouze zásluha jejich práce, ale má na tomto výsledku podíl více lidí.

„Určitě, jsou vidět velké pokroky a zlepšení.“

„Ke zlepšení dochází postupně ve všech oblastech, nejdůležitější je dlouhodobá práce.“

„Dochází ke zlepšení především v oblasti psychického stavu a komunikace. Děti si začínají věřit, mají vyšší sebevědomí, dochází k zlepšení v učení. Zlepšují se problémy v rodině, mezi sourozenci, vrstevníky atd.“

Vzdělání

Všichni dotazovaní školní speciální pedagogové absolvovali požadované studium vysoké školy a studium oboru speciální pedagogiky. V současné době si vybírají kurzy a semináře podle toho, co je aktuálně zajímavá nebo v čem cítí nedostatky. Důležité je dávat pozor na výběr lektora daného kurzu a obsah kurzu, jelikož je dobré, když jsou kurzy obohaceny zkušenostmi z praxe a ne jen teoretické.

„Kurzy si vybírám podle toho, co mi aktuálně zajímá (např. práce s autisty, legislativa). Zároveň i iniciuji vzdělávání pedagogů na škole.“

„Kurz diagnostika dyskalkulie, logopedický preventiva, specifika komunikace učitele s rodiči žáků ohrožených školní neúspěšností, práce s kulturní diverzitou, možnosti pozitivní psychologie při ovlivňování klimatu školy a školní třídy, zvláštní problémové chování žáků, specifika práce s heterogenní skupinou žáků na ZŠ, autismus aj.“

Dva ŠSP zmínili kurzy v rámci projektu VIP kariéra z roku 2005, které hodnotí velmi pozitivně a čerpají z nich informace až do současnosti.

„Určitě, hodně mi daly kurzy v rámci projektu VIP kariéra (rok 2005), absolvovala jsem pravidelné schůzky, každý měsíc různá školení, kde se řešily např. problémy legislativy, co nás tíží, probíhalo i metodické vedení z SPC, kdy objížděli školy a zjišťovali problémy.“

„Nejvíce mi daly kurzy v rámci projektu VIP kariéra.“

Téměř všichni se shodli, že aktuální nabídka kurzů je celkem široká a je z čeho vybírat. Ocenili by, kdyby probíhala setkání pouze školních speciálních pedagogů, například v jednodenním bloku, kde by si vyměňovali své zkušenosti z praxe a mohli by společně řešit určité problémy (např. legislativu). Tyto semináře by mohly být například i v propojení s praxí v SPC. Momentálně jsou hodně vyhledávané kurzy ohledně autismu či aspergerova syndromu.

„Uvítala bych například semináře se zaměřením na komunikační dovednosti či řešení konfliktů.“

„Ideální spojení je odborné vedení + praxe + např. rodiče dětí.“

„Psychoterapeutický výcvik, uvítala bych i finanční příspěvek.“

„Školení ohledně legislativy, nové trendy v logopedii.“

Díky absolvování kurzů/seminářů a dlouholeté praxe se všichni jednoznačně shodli, že se cítí dostatečně připraveni pro tuto pozici. Je však potřeba se neustále vzdělávat.

6.2 Rozhovor s koordinátory inkluze

V rozhovoru s koordinátory bylo zjišťováno, jak vnímají roli školního speciálního pedagoga na škole, v čem spočívá jejich spolupráce a kdy k ní dochází či případné nedostatky této společné spolupráce.

Všichni oslovení koordinátoři se shodli na tom, že školní speciální pedagog má pro školu významný přínos. Kromě toho, že má v zásobě různé formy a metody výuky, které lze pro práci s dětmi se SVP využít, se na něj obrací také v případě objednávání potřebných pomůcek. Výhodou pro ně také je, že mohou problémy řešit ihned a nemusejí čekat na pomoc ze SPC či PPP.

Koordinátoři mají se školním speciálním pedagogem většinou pravidelné schůzky, které jsou například v rámci pedagogických rad, dále pak dle aktuální potřeby. Nejčastěji spolu konzultují problémy ve třídě, které učitel sám nezvládá. Dále se domlouvají ohledně schůzek s rodiči, či ohledně koupě speciálních pomůcek.

Pro oba je důležitá osobní znalost žáků. Práce se shoduje v tom, že společně vyhledávají možnosti a způsoby podpory žáků. Školní speciální pedagog na rozdíl od koordinátora více vidí do daných problémů a má příslušné vzdělání, díky němuž dokáže žáka diagnostikovat. Koordinátoři řeší u žáků spíše běžnější problémy.

Pokud koordinátoři zmínili problém ve spolupráci se školním speciálním pedagogem, jednalo se povětšinou pouze o problém s nedostatkem času, ve kterém by mohli konzultovat vzniklé problémy.

6.3 Srovnání náplně práce se skutečně odvedenou prací ŠSP

V rámci výzkumu byla poskytnuta náplň práce ŠSP (*Příloha 2*), kterou mají v rámci projektu Cesty k inkluzi. Po provedení rozhovorů a analýzy evaluačních formulářů ŠSP můžeme konstatovat, že ŠSP plní všechny body uvedené v náplni práce.

- *Poskytuje sociálně-právní poradenství v oblasti rodinných vztahů, zdravotního postižení a psychického onemocnění, sociálně patologických jevů nebo kriminálních jevů apod.*

ŠSP v mnoha případech vykázali individuální rozhovory se žáky, které pramenily z obtíží v rodině, psychických stavů ze šikany na předchozí škole, kterou navštěvovali či z důvodu agresivity a nevhodnému chování vůči dospělým a kolektivu.

- *Připravuje a koordinuje sociálně-preventivní programy...*

S pomocí metodika prevence, výchovného poradce a v některých případech i vedení školy se ŠSP podíleli na tvorbě preventivních programů, které byly zaměřeny především na šikanu.

- *Zajišťuje základní speciálněpedagogickou podporu a poradenství pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami...*

Většinou ŠSP individuálně či v malé skupince poskytuje intervenci v rámci hodin ANP či konzultací. Žáci pravidelně na tyto schůzky docházejí a ŠSP za pomoci vhodných

metod, forem a za pomoci vhodných kompenzačních pomůcek provádí nápravu dané oblasti.

- *Poradenství a podpora pro rodiče žáků...*

Všichni ŠSP uvedli, že jsou rodičům k dispozici a v případě potřeby se jim snaží v rámci konzultací vyjít vstříc. Mnohdy dochází například k telefonické či emailové komunikaci.

- *Podpora pedagogů při práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami...*

Ve většině případů si pedagogové chodí ke ŠSP pro rady jak s daným jedincem pracovat. ŠSP je pro něj určitým zdrojem metod a forem práce či jim doporučí vhodné kompenzační pomůcky. Zároveň pedagogům pomáhá s tvorbou IVP a PLPP.

- *Spolupráce se školskými poradenskými zařízeními a s dalšími subjekty...*

V případě potřeby ŠSP konzultace obtíží daného jedince se ŠSP obracel na PPP a SPC. Tato spolupráce nastala například při konzultaci IVP a PLPP. Mimo těchto zařízení se objevila také spolupráce s lékaři či pracovníky OSPOD.

7 SHRNU TÍ VÝZKUMU

V rámci školního poradenského pracoviště již na některých školách může působit spolu s výchovným poradcem, metodikem prevence či školním psychologem i školní speciální pedagog. Role školního speciálního pedagoga je poměrně nová a jeho přítomnost ve škole může ulehčit práci mnoha pedagogických pracovníků. Hlavním cílem práce bylo zjistit, jak je realizována pozice školního speciálního pedagoga na vybraných základních školách Plzeňského kraje.

Z analýzy evaluačních formulářů školních speciálních pedagogů v rámci projektu Cesty k inkluzi jednoznačně vyplynulo, že v rámci spolupráce věnují nejvíce času žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. V rámci této pomoci se školní speciální pedagog snaží zaměřit na výchovné či vzdělávací obtíže žáka a zvolit přiměřené prostředky k jejich nápravě. Především díky své odbornosti je schopen vhodně volit metody a formy práce či využívat vhodné kompenzační pomůcky. Důležitou roli má školní speciální pedagog i pro samotné učitele a rodiče dětí. Učitelé využívají jeho přítomnosti především pro konzultační činnosti, v rámci kterých řeší jednotlivé problémy daného žáka. Neméně významná je i pomoc při tvorbě individuálních vzdělávacích plánů a plánů pedagogické podpory. Pro rodiče je školní speciální pedagog osobou, s níž mohou konzultovat případné problémy, popřípadě být přítomni při samotné práci školního speciálního pedagoga se žákem, z čehož pak mohou čerpat při domácí přípravě. Kromě spolupráce s dalšími pracovníky školy, přichází školní speciální pedagog ve své funkci do kontaktu i s pracovníky mimo školu, jedná se například o odborníky z řad lékařů či s pracovníky z různých institucí (neziskových organizací, OSPOD apod.).

V rozhovorech se ukázalo, jak vidí svoji roli samotní školní speciální pedagogové. Každý z nich je přesvědčen o tom, že školní speciální pedagog je důležitou součástí vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a v rámci dlouhodobé spolupráce jsou u většiny z nich vidět pozitivní výsledky. Dotazy byly směřovány především na to, v čem spočívá jejich práce ve škole a na čem všem se v průběhu roku podílí. Kromě toho zmínili i problémy, se kterými se při své práci potýkají nejčastěji. Zmíněny byly především výchovné obtíže, poruchy učení či domácí příprava žáků. Otázky se týkaly i vzdělávání, kdy školní speciální pedagogové zmínili fakt, že je nutné se stále vzdělávat a vybírat kurzy dle aktuální potřeby. Problém, který v tomto

případě může nastat, je omezený finanční příspěvek ze strany školy. V takovém případě si může školní speciální pedagog vybrat jen určitá školení a pokud má zájem o školení nad rámec poskytnutých prostředků, hradí si jej z vlastních zdrojů. Krátký rozhovor byl realizován i s koordinátory inkluze, kteří jednoznačně potvrdili důležitost školního speciálního pedagoga na škole. Sami často využívají jeho přítomnosti ke konzultacím.

Při porovnání činností vykázaných v evaluačních formulářích, rozhovorů a náplně práce školního speciálního pedagoga se ukázalo, že školní speciální pedagogové vykonávají všechny uvedené body náplně. Nejvíce však zajišťují základní speciálně pedagogickou podporu a poradenství pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a s tím související metodické a specializované činnosti. Po činnostech zaměřených na žáky poskytují často poradenství a podporu pro rodiče těchto žáků či zajišťují podporu pedagogů v práci se žáky se SVP. V celkovém součtu pak nejméně času věnují přípravě a koordinaci sociálně – preventivních programů, na kterých spolupracují společně s metodiky prevence.

Z mého pohledu je tato role na škole velmi důležitá, jelikož při současném trendu inkluze bude žáků se speciálními vzdělávacími potřebami přibývat a přítomnost školního speciálního pedagoga může přispět ke zkvalitnění péče právě o tyto žáky. Díky své odbornosti může se žáky pracovat lépe než samotný třídní učitel, který navíc nedokáže ve vyučovacích hodinách věnovat žákovi se SVP tolik pozornosti, jako školní speciální pedagog v rámci individuálních schůzek či hodin ANP. Pro vykonávání této pozice je důležitá osobnost pedagoga, odborné znalosti, s nimi související chuť neustálého vzdělávání se, a především pozitivní přístup.

ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit, jak je v současné době realizována pozice školního speciálního pedagoga na vybraných školách Plzeňského kraje.

Teoretická část práce je věnována žákům se speciálními vzdělávacími potřebami či školnímu poradenskému systému. Hlavní kapitolou je role školního speciálního pedagoga a jeho důležitost pro školu. V podkapitolách je zmíněna osobnost, profesní vývoj či dokumentace spojená s činnostmi školního speciálního pedagoga.

V praktické části byly zpracovány evaluační formuláře školních speciálních pedagogů, kteří jsou zapojeni do projektu CESTY K INKLUZI - CZ.02.3.61/0.0/0.0/15_007/0000166. Z těchto formulářů bylo zjišťováno časové rozvržení spolupráce s jednotlivými subjekty, oblasti poskytované podpory a výsledky poskytované podpory. Dále byly celkem s osmi vybranými školními speciálními pedagogy provedeny rozhovory, které byly zaměřeny na to, jak vidí svoji pozici na škole. V posledním případě byla porovnána jejich náplň práce se skutečně odvedenou prací.

Výzkum ukázal, že školní speciální pedagogové jsou pro školu velkým přínosem, jelikož věnují odbornou péči žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, kterých se současným trendem inkluze stále přibývá.

RESUMÉ

Diplomová práce se týká práce školního speciálního pedagoga na vybraných základních školách Plzeňského kraje a jeho fungování ve prospěch žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

V teoretické části je popsáno vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a podpůrná opatření pro tyto žák. Další kapitoly se věnují školnímu poradenskému systému a především roli školního speciálního pedagoga.

Praktická část se věnuje tomu, jak vnímají roli sami školní speciální pedagogové a s kým vším, a jak v rámci své profese spolupracují.

This diploma thesis deals with the work of special school pedagogues at selected primary schools in the Pilsen Region and their functioning in favour of pupils with special educational needs.

The theoretical part describes the education of pupils with special educational needs and support measures for these pupils. Other chapters deal with the school counseling system and, above all, with the role of the special school pedagogue.

The practical part is dedicated to the role of the school special pedagogues themselves and with whom, and how they cooperate within their profession.

SEZNAM LITERATURY

BARTOŇOVÁ, Miroslava et al. *Inkluze ve škole a ve společnosti jako interdisciplinární téma = Inclusion in schools and society as an interdisciplinary issue*. 2., upravené vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. 270 stran. ISBN 978-80-210-8140-6.

BARTOŇOVÁ, Miroslava a VÍTKOVÁ, Marie. *Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami: texty k distančnímu vzdělávání*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2007. 247 s. ISBN 978-80-7315-158-4.

HÁJKOVÁ, Vanda a STRNADOVÁ, Iva. *Inkluzivní vzdělávání: [teorie a praxe]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. 217 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3070-7.

HÁJKOVÁ, Vanda a ŠMEJKALOVÁ, Hana. *Školní speciální pedagog na základní škole*. Praha: IPPP, 2003. 40 s.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 265 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4.

KNOTOVÁ, Dana a kol. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 258 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4502-2.

KUCHARSKÁ, Anna a MRÁZKOVÁ, Jana. *Metodika práce školního speciálního pedagoga zapojeného ve školním poradenském pracovišti*, Metodická zpráva č. 1. Praha, 2013. ISBN 978-80-7481-036-7.

KUCHARSKÁ, Anna et al. *Školní speciální pedagog*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. 223 s. ISBN 978-80-262-0497-8.

LECHTA, Viktor, ed. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 435 s. ISBN 978-80-7367-679-7.

LECHTA, Viktor, ed. *Inkluzivní pedagogika*. Vydání první. Praha: Portál, 2016. 463 stran. ISBN 978-80-262-1123-5.

LUDÍKOVÁ, Libuše a kol. *Speciální pedagogika*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 290 s. Učebnice. ISBN 80-244-0646-2.

MERTIN, Václav a kol. *Výchovné poradenství*. 2., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 363 s. ISBN 978-80-7478-356-2.

SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 254 s. ISBN 978-80-7367-778-7.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 160 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1733-3

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. 162 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0095-8.

ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, Markéta, ŠPAČKOVÁ, Klára a NECHLEBOVÁ, Eva. *Speciální pedagogika v praxi: [komplexní péče o děti se SPUCH]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 248 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4369-1.

TRUNDA, Michal. *Zákon o pedagogických pracovnících s odborným výkladem*. 2. vyd. Třinec: RESK, 2014. 162 s. ISBN 978-80-87675-05-2.

VÍTKOVÁ, Marie. *Integrativní speciální pedagogika*. Brno: Paido, 1998. 181 s. ISBN 80-85931-51-6.

Zákon č. 561/2004 Sb.: *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*, § 16 Podpora vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

Internetové zdroje:

MICHALÍK, Jan, Pavlína BASLEROVÁ, Lenka FELCMANOVÁ a kol. *Katalog podpůrných opatření: Pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění* [online]. 2015. Olomouc: Univerzita Palackého [cit. 2018-02-12]. ISBN 978-80-244-4675-2. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/3-komu-jsou-podpurna-opatreni-urcena/3-1-stupne-podpurnych-opatreni/>

[1] Podpůrná opatření ve vzdělávání. *Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR*
[online]. Olomouc. [cit. 2018 – 02-18]. Dostupné z:

<http://katalogy.inkluze.upol.cz/dotaznik-pp/ebooks/flipviewerexpress.html>

[2] Legislativa - společné vzdělávání. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*
[online]. Praha [cit. 2018 – 01-02].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/spolecne-vzdelavani-1>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Schéma partnerů školy (Kucharská a kol., 2013, str. 89)..... 30

Seznam grafů

Graf 1: Časové rozvržení spolupráce ŠSP 1.....	39
Graf 2: Oblast poskytované podpory ŠSP 1.....	40
Graf 3: Výsledek poskytované podpory ŠSP 1 ve školním roce 2016/2017.....	41
Graf 4: Časové rozvržení spolupráce ŠSP 2.....	42
Graf 5: Oblast poskytované podpory ŠSP 2.....	43
Graf 6: Výsledek poskytované podpory ŠSP 2 ve školním roce 2016/2017.....	44
Graf 7: Časové rozvržení spolupráce ŠSP 3.....	45
Graf 8: Oblast poskytované podpory ŠSP 3.....	46
Graf 9: Výsledek poskytované podpory ŠSP 3 ve školním roce 2016/2017.....	47
Graf 10: Časové rozvržení spolupráce ŠSP 4.....	47
Graf 11: Oblast poskytované podpory ŠSP 4.....	49
Graf 12: Výsledek poskytované podpory ŠSP 4 ve školním roce 2016/2017	50
Graf 13: Časové rozvržení spolupráce ŠSP 5.....	51
Graf 14: Oblast poskytované podpory ŠSP 5.....	52
Graf 15: Výsledek poskytované podpory ŠSP 5 ve školním roce 2016/2017	53
Graf 16: Časové rozvržení spolupráce ŠSP 6.....	54
Graf 17: Oblast poskytované podpory ŠSP 6.....	55
Graf 18: Výsledek poskytované podpory ŠSP 6 ve školním roce 2016/2017	56
Graf 19: Časové rozvržení spolupráce ŠSP 7.....	57
Graf 20: Oblast poskytované podpory ŠSP 7	58
Graf 21: Výsledek poskytované podpory ŠSP 7 ve školním roce 2016/2017	59
Graf 22: Časové rozvržení spolupráce ŠSP 8.....	60
Graf 23: Oblast poskytované podpory ŠSP 8.....	61
Graf 24: Výsledek poskytované podpory ŠSP 8 ve školním roce 2016/2017	62
Graf 25: Spolupráce vybraných ŠSP ve školním roce 2016/2017	63
Graf 26: Oblast poskytované podpory vybraných ŠSP ve školním roce 2016/2017 ...	64

PŘÍLOHY

Příloha 1

Rozhovor – Školní speciální pedagog

1. Co jste očekávali od role školního speciálního pedagoga před tím, než jste tuto pozici začali vykonávat?
2. Které předpoklady považujete důležité pro pozici školního speciálního pedagoga?
3. V čem je role školního speciálního pedagoga pro žáky se SVP důležitá? Jak je tato pozice důležitá pro ostatní pedagogy či rodiče dětí se SVP?
4. Na čem všem se jako školní speciální pedagog podílíte?
5. Jako školní speciální pedagog spolupracujete s mnoha subjekty. Jak konkrétně probíhá Vaše spolupráce s žáky/rodiči/koordinátory inkluze/ostatními pedagogy/škol.pedagogickým zařízením?
6. S jakými dokumenty se v rámci své pozice setkáváte? Jak konkrétně s nimi pracujete? (myšleno - IVP, zprávy z PPP,...)
7. S jakými problémy se ve své pozici nejčastěji setkáváte?
8. Jak tyto problémy řešíte a jak se jim snažíte předcházet?
9. Vnímáte zlepšení žáků, se kterými spolupracujete? V čem nejčastěji dochází ke zlepšení?
10. Myslíte, že jste jako školní speciální pedagog dostatečně připraven pro tuto pozici? (Proč ano/ne?)
11. Absolvoval jste nějaké kurzy/semináře apod., které se vztahují k pozici školního speciálního pedagoga? Jaké?
12. Co byste uvítali v rámci dalšího vzdělávání?
13. Jak očekáváte, že bude role školního speciálního pedagoga do budoucna na Vaší škole využívána?

Rozhovor - Koordinátor

1. Jaký přínos má podle Vás školní speciální pedagog pro školu?
2. V čem spočívá Vaše spolupráce se školním speciálním pedagogem? Kdy k této spolupráci dochází?
3. V čem je odlišná práce koordinátora a školního speciálního pedagoga? V čem se práce naopak shoduje?
4. Co byste zlepšili v rámci Vaší spolupráce se školním speciálním pedagogem?

Příloha 2

Školní speciální pedagog (ZŠ)

Náplň práce:

V projektu CESTY K INKLUZI CZ.02.3.61/0.0/0.0/15_007/0000166 poskytuje sociálně-právní poradenství v oblasti rodinných vztahů, zdravotního postižení a psychického onemocnění, sociálně patologických nebo kriminálních jevů apod. Provádí metodické a specializované kontaktní činnosti se zaměřením na jednotlivce, rodiny a skupiny se zvýšeným rizikem sociálního vyloučení nebo vzniku problémů v osobním a sociálním vývoji.

Připravuje a koordinuje sociálně-preventivní programy na ochranu týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí, usměrňování péče o děti vyžadující zvýšenou pozornost, posuzování a řešení zvláště složitých a výjimečně obtížných případů ohrožených dětí. Podílí se na realizaci KA 2.

Do jeho kompetencí patří:

- zajišťování základní speciálněpedagogické podpory a poradenství pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a žáky nadané, příp. další žáky s potřebou podpory ve vzdělávání
- poradenství a podpora pro rodiče žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, žáků nadaných a žáků ohrožených školní neúspěšností
- podpora pedagogů v práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, nadanými žáky a dalšími žáky s potřebou podpory ve vzdělávání
- spolupráce se školskými poradenskými zařízeními a s dalšími subjekty (např. poskytovateli sociálních služeb) při zajišťování podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a nadaných žáků, resp. žáků ohrožených školní neúspěšností